ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Plzeň 2024 Eliška Diblíková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYVLASTNĚNÍ

Předkládá: Eliška Diblíková

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	**Eliška DIBLÍKOVÁ**
Osobní číslo:	**R21B0028P**
Studijní program:	**B0421A220009 Právní specializace**
Téma práce:	**Vyvlastnění**
Zadávající katedra:	**Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Historie vyvlastnění
3. Současná právní úprava vyvlastnění
4. Podmínky vyvlastnění
5. Vyvlastňovací řízení
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Seznam použité literatury
9. Seznam příloh

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. xi, 223 stran. Praktický komentář. ISBN 978 80 7676 511-5 .
DOHNAL, Vítězslav. *Vyvlastnění a ochrana vlastnického práva*. Brno: Ekologický právní servis, [2000]. 30 s. ISBN 80-902570-2-X .
GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 .
Nový stavební zákon: redakční uzávěrka ... Česko. Ostrava: Sagit, [2021]-. ÚZ: úplné znění.
AMBRUSOVÁ, Eva a ŠROMOVÁ, Eva. *Vyvlastňovací řízení od A do Z: podrobné příklady a postupy, zákon o vyvlastňování, výňatky ze souvisejících právních předpisů*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 231 s. Právo. ISBN 978-80-7263-554-2 .

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2024**

Západočeská univerzita v Plzni * Fakulta právnická * L.S.

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. února 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vyvlastnění“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým

V Plzni dne 27.3.2023 ……..

Eliška Diblíková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu JUDr. Tomášovi Loudovi, CSc., za jeho odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat. Ráda bych také poděkovala za jeho ochotu a vstřícnost při konzultacích. Děkuji též Mgr. Heleně Dvořákové za pomoc při gramatické kontrole. Poslední poděkování patří mé rodině a blízkým za trpělivost a podporu, kterou mi projevili.

Obsah

ÚVOD ... 1

1 VYMEZENÍ POJMŮ ... 3

1.1 Vlastnictví ... 3

1.2 Vyvlastnění ... 4

1.3 Věcná břemena ... 5

1.4 Veřejný zájem ... 5

1.5 Předmět vyvlastnění ... 6

1.6 Subjekty vyvlastnění ... 7

1.6.1 Vyvlastňovaný ... 7

1.6.2 Vyvlastnitel ... 8

2 HISTORIE ... 9

2.1 Konfiskace ... 9

2.2 Pozemková reforma ... 10

2.3 Konfiskace nepřátelského majetku ... 12

2.3.1 Dekret č. 5/1945 Sb. ... 13

2.3.2 Dekret č. 12/1945 Sb. ... 13

2.3.3 Dekret č. 28/1945 Sb. ... 14

2.3.4 Dekret č. 108/1945 Sb. ... 15

2.4 Kauza lex Schwarzenberg ... 16

2.5 Znárodnění ... 19

2.6 Dekret č. 50/1945 Sb. ... 19

2.7 Další znárodňovací dekrety ... 19

2.8 Privatizace ... 21

2.9 Restituce ... 21

3 PODMÍNKY VYVLASTNĚNÍ ... 22

3.1 Účel vyvlastnění ... 22

3.2 Existence veřejného zájmu ... 23

3.3 Subsidiarita vyvlastnění ... 23

3.4 Proporcionalita vyvlastnění ... 23

3.5 Poskytnutí náhrady ... 24

3.6 Soulad s cíli a úkoly územního plánování ... 24

4 ÚČELY VYVLASTNĚNÍ ... 26

4.1 Stavební zákon ... 27

4.2 Zákon o státní památkové péči ... 28

4.3 Lázeňský zákon ... 29

4.4 Zákon o pozemních komunikacích ... 30

4.5 Zákon o drahách ... 31
4.6 Vodní zákon ... 31
4.7 Zákon o ochraně přírody a krajiny ... 32
4.8 Energetický zákon ... 32
4.9 Zákon o elektronických komunikacích ... 33
4.10 Zákon o zajišťování obrany ČR ... 33
4.11 Zákon o nouzových zásobách ropy ... 34
5 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ... 35
6 VYVLASTŇOVACÍ PROCES ... 37
6.1 Vyvlastňovací úřady ... 37
6.2 Účastníci řízení ... 38
6.2.1 Ustanovení opatrovníka ... 38
6.3 Zahájení řízení ... 39
6.3.1 Žádost o zahájení řízení ... 39
6.4 Postup v řízení ... 40
6.5 Náhrada ... 41
6.6 Ústní jednání ... 42
6.7 Přerušení a zastavení řízení ... 43
6.8 Rozhodnutí ... 43
6.8.1 Rozhodnutí o zamítnutí žádosti vyvlastnění ... 44
6.8.2 Rozhodnutí o vyvlastnění ... 44
6.9 Odvolání ... 45
6.10 Zrušení vyvlastnění ... 46
6.11 Projednání vyvlastnění v řízení před soudem ... 46
ZÁVĚR ... 48
RESUMÉ ... 50
RESUMME ... 51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ ... 52
Literární zdroje ... 52
Elektronické zdroje ... 54
Právní předpisy ... 56

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolila „Vyvlastnění“. Problematika expropriace mě zaujala především z důvodu, že se jedná o jeden z nejzávažnějších zásahů do vlastnických práv občana. Toto téma je aktuální v současnosti, ale současně tvoří nedílnou a zároveň bohatou součást naší historie. Vlastnické právo je v dnešní době zákonem chráněno a najdeme ho zakotveno v zákoně nejvyšší právní síly.

V úvodu práce bych ráda seznámila čtenáře se základními pojmy, které jsou s vyvlastněním spojeny. Mezi tyto pojmy řadím například vlastnictví, veřejný zájem, věcná břemena a samozřejmě nejdůležitější subjekty vyvlastnění, jimiž jsou vyvlastnitel a vyvlastňovaný. Zároveň se pokusím seznámit čtenáře se samotným institutem vyvlastnění.

Druhá kapitola bude věnována historickému vývoji vyvlastnění. Ne vždy probíhalo vyvlastnění za náhradu a v souladu se zákonem, jako je tomu dnes. Je tedy důležité připomenout si významné momenty naší historie, které souvisí s konfiskacemi, vydáváním dekretů prezidenta republiky a znárodněním. Také bych se ráda věnovala kauze Lex Schwarzenberg, tedy vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů.

Ve třetí kapitole rozeberu samotné podmínky, na jejichž základě může být vyvlastnění uskutečněno. Podmínky rozdělím na ústavní, které najdeme zakotveny již v Listině základních práv a svobod, která je součástí našeho ústavního pořádku a na zákonné, které jsou obsaženy v zákoně o vyvlastnění.

Jednou z nejdůležitějších ústavních podmínek vyvlastnění je potřeba stanovení účelu vyvlastnění zákonem. Účely vyvlastnění neboli tzv. expropriační tituly najdeme zakotvené ve zvláštních zákonech. Součástí této kapitoly budou tedy jednotlivé zákony, v nichž jsou účely vyvlastnění vymezeny.

Samotné vyvlastnění je zakotveno ve více zákonech. Ráda bych zde přiblížila ten nejdůležitější, jímž je zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo stavbě (zákon o vyvlastnění). Blíže vás s tímto zákonem seznámím a poukáži především na jeho obsah.

Poslední kapitolu bych ráda věnovala samotnému procesu vyvlastňovacího řízení. Zaměříme se na vyvlastňovací úřad a jeho příslušnost, koho řadíme mezi účastníky řízení, nebo v jakém případě je možné ustanovit opatrovníka. Dále se dozvíme, co tvoří nedílnou součást žádosti o vyvlastnění, nebo kdy je možné řízení přerušit či zrušit. Rozeberu též samotné rozhodnutí, jaké máme opravné prostředky a za jakých podmínek je možné rozhodnutí o vyvlastnění zrušit.

Hlavním cílem této práce je seznámit čtenáře s institutem vyvlastnění a jeho zákonnou úpravou. Ráda bych také nastínila historický vývoj vyvlastnění a rozebrala celý proces vyvlastňovacího řízení.

1 VYMEZENÍ POJMŮ

V první kapitole této práce je důležité vymezit několik základních pojmů, které s problematikou vyvlastnění velmi úzce souvisí. Pokládám za podstatné s těmito pojmy hned v úvodu bakalářské práce čtenáře seznámit, jelikož mu pomohou lépe pochopit celý institut vyvlastnění.

1.1 Vlastnictví

Právo vlastnit majetek je v dnešní době jedním z nezadatelných a nezcizitelných lidských práv. V České republice je garantováno Ústavou či Listinou základních práv a svobod, která je součástí našeho ústavního pořádku. Není ale velké překvapení, že toto právo nebylo v minulosti vždy samozřejmostí. Dnes ho najdeme zakotvené v článku 11 Listiny základních práv a svobod.[1]

Čl. 11: *„Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.“*[2]

Pro účel této práce je nezbytné rozlišit pojmy vlastnické právo a vlastnictví, mezi kterými Nový občanský zákoník vymezuje základní rozdíly. Definici těchto pojmů najdeme v § 1011 a § 1012 občanského zákoníku. [3]

§ 1011: *„Vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím.“*[4]

§ 1012: *„Vlastík má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat či poškodit.“*[5]

S pojmem vlastnictví se setkáváme ve 30. letech 19. století, kdy byl vytvořen J. Jungmannem. Nový termín se užíval v odborné literatuře, ale o jeho rozšíření se zasloužil Šemberův překlad občanského zákoníku z roku 1862.[6]

[1] Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod
[2] Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod čl. 11
[3] Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník
[4] Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník § 1011
[5] Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník § 1012
[6] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 2

Podle starověkého římského práva tvořila obsah vlastnického práva takzvaná vlastnická triáda. Tato triáda je označována jako komplex oprávnění vlastníka, obsahující právo věc užívat a požívat její plody a užitky, právo s věcí disponovat a právo věc držet. V dnešní době existuje i právo, aby se vlastník domáhal všech třetích osob na zdržení se užívání věci proti jeho vůli.[7]

1.2 Vyvlastnění

Vyvlastnění neboli expropriaci chápeme jako jeden z nejzávažnějších zásahů veřejné moci do vlastnického práva. Jedná se buď o úplné odnětí práv nebo pouze o jejich omezení. V případě odnětí vlastnického práva, přechází na jinou osobu v celém svém rozsahu, čímž původní vlastník vlastnictví ztrácí. Naopak omezení je pouhým zásahem do oprávnění vlastníka. [8] Zákon o vyvlastnění ve svém § 2 písm. a) definuje vyvlastnění jako *„odnětí nebo omezení vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo stavbě pro dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem.“* [9]

Z pohledu Listiny základních práv a svobod lze vyvodit, že rozlišuje mezi vyvlastněním jako nuceným odnětím vlastnického práva k věci a omezením vlastnického práva, jakožto zúžení některých složek. Není zde ale obsah pojmu vyvlastnění objasněn, nenalezneme zde legální definici. Úpravu najdeme v čl. 11 odst. 4 *„Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“*[10] Z výše uvedeného tedy vyplývá, že vyvlastnění má určité limity, jako je nutnost existence veřejného zájmu na vyvlastnění, zákonný podklad a v neposlední řadě také náhrada. [11]

Vyvlastnění můžeme rozlišit na přímé a nepřímé. Přímé vyvlastnění charakterizujeme jako odnětí vlastnického práva a jeho následný převod na stát nebo na třetí osobu. V poslední době je však častějším vyvlastnění nepřímé. V zásadě se jedná o opatření státu, které má na majetek vlastníka negativní dopad, podobně jako vyvlastnění přímé. Jako příklad vyvlastnění nepřímého lze uvést značné zvýšení daní, odepření přístupu ke klíčové surovině či odebrání licence

[7]JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7201-774-4. str. 14
[8] JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7201-774-4. str. 15
[9] Zákon č. 184/2006 Sb. Zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 2 písm. a
[10] Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod č. 11 odst. 4
[11] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 42

k podnikání. S vyvlastněním nepřímým souvisí tzv. plíživé vyvlastnění, kdy se jedná o sérii opatření státu, které má ve svém závěru stejný dopad jako vyvlastnění.[12]

1.3 Věcná břemena

Jak bylo již v této kapitole zmíněno, do práv vlastníka lze zasáhnout plným odnětím práv nebo omezením. A právě věcnými břemeny se uskutečňuje omezení práva. Věcná břemena omezují vlastníka nemovité věci ve prospěch někoho jiného tak, že je povinen něco trpět, něčeho se zdržet, nebo něco konat. Věcná břemena není možné spojovat s věcí movitou až na výjimku, kdy bude nutné zatížit stavbu jako movitost věcným břemenem.[13]

1.4 Veřejný zájem

Veřejný zájem je právní pojem, který se sice objevuje v mnoha legislativních aktech, avšak nikde nenajdeme jeho legální definici. Patří tedy do skupiny neurčitých právních pojmů. Veřejný zájem nemůžeme uspokojivě definovat, ale taktéž ho nelze v daném případě ani hodnověrně přezkoumat.[14] Obecně ale můžeme říci, že o veřejný zájem se jedná v případě, kdy zájem podstatné části společnosti směřuje k všeobecnému blahu a dobru. V případě vyvlastnění je existence veřejného zájmu jednou ze základních podmínek, kdy může být vyvlastnění provedeno.[15]

Primární možností je vždy získání dohody s vlastníkem pozemku či stavby, a až když získání dohody není možné, přistoupí se k vyvlastnění. Je podstatné, aby veřejný zájem převažoval nad právy vyvlastňovaného. To, jestli veřejný zájem převažuje nad těmito právy, vždy závisí na odborném posouzení správního orgánu, tedy vyvlastňovacího úřadu v každém jednotlivém případu.[16]

Přímo zákon o vyvlastnění zmiňuje veřejný zájem jako jednu z hlavních podmínek pro uskutečnění vyvlastnění, a to v § 3 odst. 1 *„Vyvlastnění je přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem a jen jestliže veřejný zájem*

[12] VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění; Liniový zákon: komentář*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2023. xvii, 189 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-926-6. str. 9, 10
[13] JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7201-774-4. str. 15
[14] VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění; Liniový zákon: komentář*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2023. xvii, 189 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-926-6. str. 17
[15] JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7201-774-4. str. 17
[16] VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění; Liniový zákon: komentář*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2023. xvii, 189 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-926-6. str. 17

na dosažení tohoto účelu převažuje nad zachováním dosavadních práv vyvlastňovaného. Vyvlastnění není přípustné, je-li možno práva k pozemku nebo stavbě potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění získat dohodou nebo jiným způsobem.“[17]

1.5 Předmět vyvlastnění

Již víme, že vyvlastnění je možné, jedná-li se o pozemek či stavbu. Pojem stavba je nutné vnímat jako výsledek stavební činnosti, který bude později samostatným předmětem právních vztahů. Pozemkem zase rozumíme plochu se všemi součástmi, jako jsou například venkovní úpravy, stromy či ložiska nerostných surovin.

V dnešní době není možné vyvlastnit práva k věcem, které nejsou pozemkem ani stavbou. Jedná-li se ale o to, že součástí pozemku je i právo stavby, pak i toto právo je věcí nemovitou. Na právo stavby nahlížíme jako na součást pozemku.

Bytové jednotky je též nemožné vyvlastnit, avšak budova, kde se byty nacházejí je součástí pozemku a zároveň věcí samostatnou, takže její vyvlastnění již možné je.[18]

[17] Zákon č. 184/2006 Sb. Zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 3 odst. 1

[18]HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xi, 190 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. str. 8, 9

1.6 Subjekty vyvlastnění

Ve vyvlastňovacím řízení vystupuje hned několik subjektů, které mají různá práva a povinnosti. Tato podkapitola bude věnována těm nejdůležitějším, které představují vyvlastnitel a vyvlastňovaný.

1.6.1 Vyvlastňovaný

Dle § 2 písm. b) *„je vyvlastňovaným ten, kdo je vlastníkem vyvlastňovaného pozemku nebo stavby nebo kdo k nim má právo odpovídající věcnému břemenu.“*[19] Vyvlastňovaným může být fyzická či právnická osoba soukromého práva, územně samosprávné celky i stát. Jelikož občané a právnické osoby vlastní převládající část pozemků v České republice, je tudíž zřejmé, že se bude jednat o subjekty, které budou vyvlastňovány nejčastěji.[20] Stát se naopak může objevit jen ve výjimečných případech, například za účelem ochrany kulturních památek.[21] Článek 11 Listiny základních práv a svobod nám ukládá, že vlastnické právo má stejný zákonný obsah a ochranu pro všechny osoby.[22]

Za zmínku stojí i specifická skupina vyvlastňovaných, jimiž jsou cizinci. Česká republika v dnešní době umožňuje, aby cizinci nabývali pozemky na našem území zcela bez omezení, to ale zároveň zvyšuje pravděpodobnost, že dojde k okamžiku, kdy i jejich nemovitosti bude potřeba vyvlastnit. Cizinci mají stejná práva jako občané ČR, to znamená, že se za standardní považuje poskytnutí přiměřené, okamžité a efektivní náhrady.[23]

Setkáváme se taktéž se situací, kdy vlastnické právo náleží více osobám, jedná se o spoluvlastnictví. V takové situaci platí, že lze vést samostatné vyvlastňovací řízení ve vztahu ke spoluvlastnickému podílu vyvlastňovaného.[24]

Vyvlastňovaným se stává osoba ve chvíli, kdy je zahájeno vyvlastňovací řízení. Zákon o vyvlastnění ale označuje osobu jako vyvlastňovanou již

[19] Zákon č. 184/2006 Sb. Zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 2 písm. b
[20] HANÁK, Jakub. *Vyvlastnění z enviromentálních důvodů*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 244 s. ISBN 978-80-210-8064-5. str. 74
[21] Zákon č. 20/1987 Sb. Zákon České národní rady o státní památkové péči
[22] Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod č. 11
[23] HANÁK, Jakub. *Vyvlastnění z enviromentálních důvodů*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 244 s. ISBN 978-80-210-8064-5. str. 74
[24] HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xi, 190 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. str.12

v okamžiku, kdy se jedná o dohodu o prodeji. Vyvlastňovací řízení nastává až tehdy, pokud vlastník na dohodu nepřistoupí.[25]

1.6.2 Vyvlastnitel

Podle zákona o vyvlastnění § 2 písm. c) *„je vyvlastnitelem ten, kdo se domáhá, aby na něj přešlo vlastnické právo k vyvlastňovanému pozemku nebo stavbě, aby v jeho prospěch bylo k pozemku nebo stavbě zřízeno věcné břemeno nebo aby k nim bylo zrušeno nebo omezeno právo vyvlastňovaného odpovídající věcnému břemenu*.“[26] Vyvlastnitelem může být opět osoba práva soukromého, tedy fyzická i právnická osoba, a stejně tak osoba veřejného práva, tedy stát či obec. V této souvislosti je vhodné podotknout, že v následující kapitole se setkáme i s případy, kdy v dobách socialistického Československa bylo vyvlastnění možné pouze ve prospěch státu. Toto omezení bylo však zrušeno a vlastnické právo od té doby přechází přímo na vyvlastnitele a tím může být v podstatě kdokoliv.[27]

[25] HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xi, 190 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4 str. 12

[26] Zákon č. 184/2006 Sb. o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 2 písm. c

[27] HANÁK, Jakub. *Vyvlastnění z enviromentálních důvodů*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 244 s. ISBN 978-80-210-8064-5. str. 65

2 HISTORIE

Tato kapitola bude věnována historii, která je s pojmem vyvlastnění spojována. V naší historii neprobíhalo vyvlastnění vždy za náhradu a v souladu se zákonem, jako je tomu dnes. Proto se zaměříme na pojmy konfiskace a znárodnění.

2.1 Konfiskace

V dějinách práva spatřujeme pojem konfiskace nejprve ve spojení s trestním právem, kdy se jednalo o sankci, která spočívala v propadnutí majetku ve prospěch státu. V českých pramenech nalezneme konfiskaci v latinském spojení commissio cofiscationis, nebo jako konfiscírování. S tímto institutem se setkáváme již v římském právu, či středověkém lenním systému, v němž byl vazalu udělován statek v léno za slib věrnosti senioru. Pokud by došlo k porušení tohoto slibu, musel by vazal vrátit majetek seniorovi a platnost lenní smlouvy by byla ukončena.[28]

V českých zemích je vývoj konfiskace spojován s *crimen laese maiestatis*, což byly tresty za zločiny spáchané proti panovníkovi. Jednalo se o nejzávažnější trestněprávní delikty v raném novověku. Panovník měl v těchto případech oprávnění potrestat pachatele ztrátou hrdla, cti či zabavením majetku. Nejvýraznější byly v této době zločiny, kterých se dopustili účastníci stavovského odboje v letech 1618-1620 proti J.M.C. (Jeho Milosti Císaře) Ferdinandu II. Konfiskovaný majetek byl označován jako „statek a jmění J.M.C. v pokutě propadlý“ což napovídá, že se nejedná pouze o majetek movitý, ale taktéž nemovitý. Konfiskace probíhaly po celé období vlády Ferdinanda II. a setkáváme se s nimi až do druhé poloviny 17. století.[29]

Výnosy bavorského vévody Maxmiliána vydané po bělohorské porážce byly prvními akty, kde se objevily obecné konfiskační normy. Byla zde stanovena pravidla, podle nichž se ukládaly tresty smrti, ztráty majetku nebo jeho zabavení. Konfiskáty se použily jako služné vojákům nebo jako odměna věrným poddaným. Součástí byly i restituční normy, které se týkaly světského a církevního majetku, jenž byl zabrán povstalci. Již z těchto výnosů bylo jasné, jak bude naloženo s účastníky stavovského povstání. [30]

[28] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25-4 str. 16, 17
[29] Tamtéž str. 15, 16
[30] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25-4 str. 18

16. března roku 1620 byla zahájena činnost exekuční komise, která byla zřízena za účelem potrestání hlavních viníků již zmiňovaného stavovského povstání. Do funkce předsedy byl císařem ustanoven Karel z Lichtenštejna. Proti každému z účastníků byl veden proces, jehož výsledkem byl trest, o kterém hlasovala komise většinou hlasů. Trest byl však pouhým návrhem, který podléhal aprobaci císaře. Jelikož bylo mnoho provinilců, císař se rozhodl po potrestání těch nejaktivnějších upustit od trestů smrti, co však zůstalo stejné, byly majetkové postihy, díky nimž měl císař prostředky na zaplacení dluhů a válečných výdajů. Proto byla roku 1622 zřízena konfiskační komise, která měla podobné složení jako komise exekuční a sloužila k provádění konfiskací ostatních rebelů. Celkem bylo komisí odsouzeno k propadnutí majetku 568 osob panského a rytířského stavu, z toho 166 ztratilo veškeré jmění. [31]

Majetek, který byl zabaven konfiskacemi, byl nabýván prostřednictvím kupních smluv, ale i jako dar vojevůdcům, namísto služného nebo jako odměna církevním institucím a civilní osobám. [32]

2.2 Pozemková reforma

Vyvlastnění i konfiskace řadíme mezi nejvýraznější státní zásahy do pozemkového vlastnictví. V době první republiky a v rámci pozemkové reformy převažoval institut vyvlastnění nad konfiskačním. Konfiskací rozumíme zabrání majetku bez náhrady, ovšem vyvlastnění spočívá v zabrání majetku za náhradu.

Trest propadnutí celého majetku, tedy konfiskaci najdeme zakotvenou v recipovaném rakouském trestním zákoníku z roku 1852. V období první republiky nalezneme trest odnětí majetku odsouzeného v zákoně č. 50/1923 Sb., o ochraně republiky[33], v zákoně č. 131/1936 Sb., o obraně státu[34] a v zákoně č. 568/1919 Sb., o trestání válečné lichvy.[35] Tyto zákony mají společné umožnění zabavení části jmění odsouzeného jako náhradu škody vzniklé trestným činem.[36]

S vyvlastněním se poprvé setkáváme na počátku 19. století. První úpravu převzala naše republika z rakouského právního řádu, a to především z Všeobecného

[31] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25-4 str. 20-21
[32] Tamtéž str. 30
[33] Zákon č. 50/1923 Sb. o ochraně republiky
[34] Zákon č. 131/1936 Sb. o ochraně státu
[35] Zákon č. 568/1919 Sb. o trestání válečné lichvy
[36] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str. 31-32

občanského zákoníku (AGBG).[37] Později nám novou úpravu zajistila ústavní listina č. 121/1920 Sb., a to konkrétně § 109, kde bylo stanoveno, že soukromé vlastnictví lze omezit pouze zákonem a vyvlastnění je možné jen na základě zákona a za náhradu. [38]

Pozemkovou reformu chápeme jako změnu majetkových, vlastnických a užívacích práv k půdě. Tato reforma upravuje oblast pozemkového práva, její důsledky však nejsou jen v oblasti hospodářské, ale i politické, sociální a celospolečenské. Hlavním účelem je omezení určitých společenských vrstev, které vlastní rozhodující část půdy, proto se omezovaly šlechtické velkostatky, které vlastnily především příslušníci cizích národů. Tato půda byla následně přidělována drobným zemědělcům a rolníkům. Jedná se především o německou a maďarskou šlechtu, která vlastnila na území naší republiky jednu třetinu veškeré půdy, mezi nejznámější řadíme samozřejmě Schwarzenbergy a Liechtensteiny. Důležitým účelem pozemkové reformy nebylo pouze zmírnění obrovských rozdílů ve vlastnictví, ale měla sloužit také jako prostředek k upevnění vnitrostátní situace. Politické strany považovaly za důležité přijetí pozemkové reformy, avšak byly zde velice rozdílné a protichůdné názory, které vydání reformy do jisté míry zpomalovaly. [39]

Dne 15.4.1919 byl po dlouhých jednáních přijat návrh poslance Rudolfa Bechyně. Zde byla stanovena hranice majetku spadající pod zábor a otázka náhrady byla upravena ve zvláštním zákonu. V souvislosti s přijetím tohoto návrhu se také setkáváme s novým pojmem „zábor“. Nakonec byl následující den záborový zákon přijat s tím, že se výbor shodl na vyvlastnění za náhradu. Jelikož bylo mnoho nedořešených otázek, odkazovalo se na jejich dořešení k zvláštním zákonům. Mezi takovéto zákony je nutné uvést i zákon náhradový.[40] Záborový zákon byl velice stručný a obsahoval pouhých 20 paragrafů.[41] Důležité je také přiblížit již výše zmiňovaný termín zábor, který byl vytvořen právníkem Janem Krčmářem a

[37] Zákon č. 946/1811 Sb., Obecný zákoník občanský
[38] Ústavní listina č. 121/1920 Sb. § 109
[39] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str. 32-33
[40] Zákon č. 329/1920 Sb. o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (náhradový zákon)
[41] Zákon č. 215/1919 Sb. o zabrání velkého majetku pozemkového (záborový zákon)

neznamenal vyvlastnění. Na základě záboru totiž nedocházelo k přechodu vlastnictví, vlastník byl stále stejný, jen byl na svých právech omezen. [42]

Náhradu za převzatý majetek upravoval § 9 záborového zákonu. Zvláštní zákon, čímž byl tedy zákon náhradový, měl uvést, že bez náhrady bude převzat majetek příslušníků nepřátelských států a příslušníků bývalé panovnické rodiny Habsbursko-Lotrinské. Dále sem patřil také majetek bezprávně získaný, či majetek osob, které se provinily proti československému národu ve válce. [43]

Maďarsko a Německo se domáhaly ochrany na základě mírových smluv. Docílily propuštění svého majetku ze záboru anebo poskytnutí větší náhrady, než která byla uvedena na základě náhradového zákona.

Státní pozemkový úřad prohlásil roku 1933 pozemkovou reformu za předčasně ukončenou. Tento úřad však o dva roky později zanikl a následně jeho působnost přešla na ministerstvo zemědělství. [44]

2.3 Konfiskace nepřátelského majetku

Konfiskace, které nastaly po válce, považujeme za nejzávažnější zásahy státu do vlastnických vztahů v našich dějinách. Dekrety, vydávané prezidentem, měly nastolit v zemi nový řád a potlačit rozdíly, které v dané společnosti panovaly. V podstatě dekrety konfiskovaly veškerý majetek německých a maďarských živlů, které se nedokázaly sžít s myšlenkou Československa jako státu, v němž budou vystupovat pouze jako národnostní menšiny. Důležitá je zde také redistribuce výrobních prostředků prováděná zásahy do vlastnických vztahů osob maďarské a německé národnosti a vlastníků významného kapitálu.[45]

Dekrety vydané prezidentem Benešem můžeme rozdělit do dvou období. První normotvorba spočívala na základě ústavního dekretu č. 2 z roku 1940, kde bylo stanoveno, že dokud nebude možné působení Národního shromáždění, bude prezident formou dekretů vykonávat moc zákonodárnou. Dekrety se vydávaly se souhlasem vlády, na její návrh a nedílnou součástí musel být i podpis předsedy vlády. Na dekretech se v této době podílela také Státní rada či rada Právní. Za

[42] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str. 35
[43] Zákon č. 329/1920 Sb. o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (náhradový zákon)
[44] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str. 40
[45] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str. 41

nejpodstatnější považujeme dekret č. 11/1944 Sb., o obnovení právního pořádku. Dekret stanovil, že předpisy, které byly vydané v tzv. době nesvobody nejsou součástí právního řádu. Používány mohou být pouze ty předpisy, které nebyly v rozporu s československou ústavní listinou.[46] Druhé období s sebou přineslo přes sto dalších dekretů, avšak role prezidenta na jejich tvorbě velice slábla, taktéž došlo ke zrušení Státní a Právní rady. Dekrety, které byly v tomto období vydány platily na území Slovenska pouze se souhlasem Slovenské národní rady. Právě z tohoto období pocházejí níže uvedené dekrety, které se zaměřovaly především na poválečné poměry a měly povahu konfiskační či znárodňovací.[47]

2.3.1 Dekret č. 5/1945 Sb.

Jedná se o jeden z nejdůležitějších dekretů prezidenta Edvarda Beneše, který pojednává o neplatnosti některých majetkových jednání z doby nesvobody a národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců, kolaborantů a některých organizací a ústavů. Důležité je uvést, že tento dekret platil pouze pro země české, nikoli slovenské. Dekret stanovil na základě § 1, že jakékoli majetkové převody a jakákoli majetkově – právní jednání, ať se týkají majetku movitého či nemovitého, veřejného či soukromého, jsou neplatná, pokud byla uzavřena po 29. září 1938 pod tlakem okupace nebo národní, rasové nebo politické persekuce.[48] V souvislosti s tímto dekretem je nutné zmínit národní správu, která na základě § 2 představovala jakousi držbu konkrétního majetku státem. § 3 stanoví, že národní správa byla zavedena jako důvod zajištění plynulého chodu výroby a hospodářského života v podnicích a provozech. Dekret dále počítá s jejím okamžitým zrušením v momentě, kdy pominou důvody, pro které byla zřízena.[49]

2.3.2 Dekret č. 12/1945 Sb.

Dekret ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. Jak je již z názvu dekretu zřejmé, jedná se o první normu, která

[46] VALENTOVÁ, Vendulka. *Vývoj české veřejné správy do roku 1989*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2021. 206 stran. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-843-3.str. 153

[47] PAVLÍČEK, Václav et al. *Benešovy dekrety: sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. 183 s. Ekonomika, právo, politika, č. 18/2002. ISBN 80-86547-11-6 str. 14-15

[48] Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organisací a ústavů § 1

[49] Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organisací a ústavů § 2, § 3

skutečně konfiskaci přinesla. S osnovou dekretu nesouhlasil především prezident Edvard Beneš, který navrhoval například zaměnit pojem konfiskace za pojem vyvlastnění, ačkoliv by i vyvlastnění bylo v tomto případě bez náhrady. Beneš taktéž upozorňoval na problematiku zemědělské reformy nebo na majetek později odsunutých Němců spojený s reparacemi. Vláda však s většinou připomínek nesouhlasila.[50]

Dekret byl vyhlášen pouze pro české země a stanovil:

(1) *S okamžitou platností a bez náhrady se konfiskuje pro účely pozemkové reformy zemědělský majetek, jenž je ve vlastnictví:*
a) *všech osob německé a maďarské národnosti, bez ohledu na státní příslušnost,*
b) *zrádců a nepřátel republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti, projevivších toto nepřátelství zejména za krise a války v letech 1938 až 1945,*
c) *akciových a jiných společností a korporací, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.*[51]

Zkonfiskovaná půda byla posléze přidělována do vlastnictví zemědělským dělníkům, deputátníkům, malozemědělcům, družstvům, dělníkům a mnoha dalším. Na základě toho byl vytvořen pozemkový fond.[52]

2.3.3 Dekret č. 28/1945 Sb.

Na dekret č. 12/1945 navazoval dekret č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci.[53] Bývá označován spíše za dekret s povahou prováděcího předpisu, který upřesňoval proces a okruh osob, kterým má být zkonfiskovaný majetek přidělován na základě dekretu č. 12/1945 Sb. Tento i předešlý dekret platily opět pouze na území českých zemí.[54]

---

[50] KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010. 444 s. 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4. str. 150
[51] Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení í zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa § 1
[52] PAVLÍČEK, Václav et al. *Benešovy dekrety: sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. 183 s. Ekonomika, právo, politika, č. 18/2002. ISBN 80-86547-11-6 str. 17
[53] Dekret presidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci
[54] PAVLÍČEK, Václav et al. *Benešovy dekrety: sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. 183 s. Ekonomika, právo, politika, č. 18/2002. ISBN 80-86547-11-6 str. 18

2.3.4 Dekret č. 108/1945 Sb.

Jedná se o dekret, který nabyl účinnost dne 30.10.1945 a pojednává o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy. Dekret měl již celostátní platnost a konfiskuje se podle něj bez náhrady, pokud již tak nebylo vykonáno, nepřátelský majetek movitý i nemovitý, taktéž i majetková práva jako jsou například: pohledávky, cenné papíry, vklady a práva nehmotná. Dekret dále ve svém §1 vymezuje široký okruh osob, na které se konfiskace vztahují.[55]

[55] Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy

2.4 Kauza lex Schwarzenberg

Obsahem této podkapitoly bude speciální zákon č. 143/1947 Sb., tedy zákon Lex Schwarzenberg, na jehož základě došlo k vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů.[56]

Na začátek je nutné představit samotné jméno Schwarzenberg. Jedná se o šlechtický rod, který byl po velice dlouho dobu součástí naší historie a do jisté míry ji i značně ovlivňoval. Známý je tento rod především v jižních Čechách, kde se nacházela většina majetku těchto pánů. Se jménem Schwarzenberg se ale setkáváme i na severu Čech či v blízkosti Pražského hradu. Když nahlédneme k úplným kořenům tohoto rodu, zjistíme, že pochází z Dolních Frank a první zmínky o něm najdeme již ve 12. století. Do Čech Schwarzenbergové poprvé zavítali v druhé polovině 17. století a první panství, které na našem území koupili, nebylo nic jiného než Třeboň. Postupem let se stali jedním z nejbohatších šlechtických rodů v Čechách. Důležité je zmínit, že se rod v 19. století rozdělil do dvou větví, hlubocké a orlické, kdy předmětem této práce bude hlubocká primogenitura.[57]

V souvislosti s historií vyvlastnění je na místě shrnout kauzu Lex Schwarzenberg, jelikož se jedná o podstatný fenomén, který je spojen s jednou z největších restitučních kauz v České republice. Jedná se o zákon č.143/1997 Sb., o převodu majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou. Tento zákon se vztahuje na jediného občana státu, jímž je Adolf Schwarzenberg, nejednalo se však o jediný zásah do jeho vlastnických práv.[58]

Schwarzenbergové na počátku 20. století vlastnili na území Čech rozsáhlý majetek, který čítal zemědělské půdy, lesy, rybníky, rod zde rozvíjel průmysl či zpracovával nerostné suroviny. První obrovský zásah do tohoto gigantu zapříčinila pozemková reforma, jejímž důsledkem došlo k vyvlastnění 2/3 zemědělské půdy a s tím i souvisejícího majetku. Jelikož došlo k likvidaci zemědělské výroby, zaměřilo se vše na průmysl. Další rána čekala majetek po skončení války, kdy byl

[56] Zákon č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou
[57] KALKUŠOVÁ, Slávka. *Kauza Lex Schwarzenberg: otazníky kolem vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. 179 stran. Monografie. ISBN 978-80-7418-297-6. str. 10
[58] KALKUŠOVÁ, Slávka. *Kauza Lex Schwarzenberg: otazníky kolem vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. 179 stran. Monografie. ISBN 978-80-7418-297-6. str. 11

majetek nacházející se na území Německé říše zabrán gestapem a podřízen německé nucené správě. Po skončení druhé světové války začaly snahy o konfiskace a vyvlastnění.[59]

Zde se ale objevuje zásadní problém a to ten, že majetek Adolfa Schwarzenberga není možno vyvlastnit na základě dekretu č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.[60] Ke konfiskaci majetku mělo dojít z důvodu německé národnosti podle zmíněného dekretu §1 odst.1. Adolf Schwarzenberg však uplatnil proti konfiskaci opravné prostředky, které spočívaly v tom, že se jeho osoba nedá pokládat podle tohoto dekretu za Němce. Adolf byl odpůrcem nacismu, vůči českému lidu se nedopustil žádné zrady, ba naopak byl součástí československé armády, podporoval ji proti německému fašismu a jak bylo již výše zmíněno, byla na jeho majetek v období války ustanovena německá nucená správa. Jak z uvedeného vyplývá, existovalo mnoho důvodů, proč bylo nutné učinit u Adolfa Schwarzenberga výjimku a nepovažovat ho za osobu německé národnosti.[61] Ke konečnému stanovisku došlo až v březnu 1946, kdy Zemský národní výbor v Praze rozhodl, že Adolfa konfiskací postihnout není možné. [62]

Ani na základě znárodnění nebylo možné zabavit všechen majetek, jednalo se pouze o provozy, které byly znárodněny na základě dekretu č. 100/1945 Sb., kterému bude věnován odstavec v následující kapitole.

Bylo však nadmíru zřejmé, že v nově vzniklé demokratické republice nebylo možné, aby jediná osoba, šlechtického původu a německé národnosti, mohla vlastnit tak rozsáhlý majetek. Nezbývalo tedy nic jiného než vyvlastnit majetek na základě speciálního zákona. Vypracovány byly dva návrhy zákona, s tím, že byl přijat návrh druhý, který spočíval v předání schwarzenberského majetku do vlastnictví samosprávného územního celku země České. Zákon č. 143/1945 Sb., byl 10. července roku 1947 přijat Ústavodárným národním shromážděním. Je nutné podotknout, že byl tento zákon zcela nedokonalý, jak po legislativní, tak i technické

[59] KALKUŠOVÁ, Slávka. *Kauza Lex Schwarzenberg: otazníky kolem vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. 179 stran. Monografie. ISBN 978-80-7418-297-6. str. 11
[60] Dekret č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení í zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa
[61] KALKUŠOVÁ, Slávka. *Kauza Lex Schwarzenberg: otazníky kolem vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. 179 stran. Monografie. ISBN 978-80-7418-297-6. str. 6
[62] Tamtéž str. 22

stránce. Sami zákonodárci uznali, že je tento zákon protiústavní. I přes závažné nedostatky byl ale přijat a účinnost nabyl 13. srpna 1947.[63]

Zákon byl sice velice rychle a snadno přijat, zato když došlo k provádění restitucí, tedy navrácení majetku původním vlastníkům, tak už k realizaci až tak snadno nedocházelo. Tato závažná majetková křivda nebyla napravena ani jedním vydaným restitučním zákonem. Majetek není možné vrátit podle zákona č. 87/1991 Sb., který obsahoval restituce mimosoudními rehabilitacemi,[64] ani podle zákona o půdě,[65] jelikož v nich není Lex Schwarzenberg jmenovitě uveden. Majetek nemůže být navrácen ani podle zákona č. 243/1992,[66] jelikož bylo určeno, že Adolf Schwarzenberg nebyl Němec. [67]

Nemůžeme nevzpomenout na zesnulého Karla Schwarzenberga, který byl potomkem orlické sekundogenitury. Jak je jistě známo, zrestituoval například zámek Orlík či zámek Čimelice. Karel byl adoptován strýcem z větve hlubocké, a tak se měl stát vlastníkem mnohem většího majetku. Jak sám uvedl: *„Celý majetek orlické větve rodu byl sotva desetinou hlubockého majetku, který, jak známo, se po konfiskaci v roce 1940 už nevrátil.“* Karel se nesnažil získat tento majetek zpět, a tak se do předem prohraného boje pustila jeho nevlastní sestra Alžběta Petzoldová. Jediné, co se hlubockým Schwarzenbergům navrátilo, byla rodová hrobka v Třeboni.[68]

[63] KALKUŠOVÁ, Slávka. *Kauza Lex Schwarzenberg: otazníky kolem vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. 179 stran. Monografie. ISBN 978-80-7418-297-6. str. 25
[64] Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích
[65] Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku
[66] Zákon č. 243/1992 Sb., Zákon České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.
[67] KALKUŠOVÁ, Slávka. *Kauza Lex Schwarzenberg: otazníky kolem vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. 179 stran. Monografie. ISBN 978-80-7418-297-6. str. 105-106
[68] OPPELT, Robert. Komunismus skončil, znárodnění trvá. Šlechta se dodnes soudí o majetek. *IDNES.cz* [online]. Praha, 2019 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/slechta-majetek-znarodneni-restituce-karel-schwarzenberg-30-let-svobody-kauzy-a-afery.A190624_485071_domaci_elka

2.5 Znárodnění

Od konfiskace, která probíhala v zásadě bez náhrady, se přesouváme k další etapě, tedy ke znárodnění. Znárodnění je dalším nedílným zásahem do soukromého vlastnictví, avšak ve prospěch státu a tentokrát za náhradu. Podle Ústavního soudu České republiky se jednalo o originární způsob, kdy stát nabyl vlastnictví. Znárodnění se často přirovnává k anglickému či francouzskému pojmu nationalization.[69]

Tato kapitola bude pojednávat především o dekretech prezidenta republiky, díky nimž došlo ke znárodnění podstatných odvětví československého národního hospodářství. Je nutné zdůraznit, že se tak dělo v naprostém souladu s tehdejší československou Ústavou z roku 1920. Znárodňovací dekrety se vztahovaly i na zahraniční majetek, který se nacházel na našem území, což zkomplikovalo naše zahraniční vztahy se západními státy.[70]

2.6 Dekret č. 50/1945 Sb.

Jednalo se tedy o první znárodňovací dekret, který byl schválen 11. srpna roku 1945 a pojednával o opatřeních v oblasti filmu. Ke znárodnění filmu došlo hlavně z důvodu, že tehdejší vláda neoznačovala film za pouhý obchod, avšak jako kulturní, informační a výchovný prostředek, který nemůže být pouze výnosným podnikáním. Od následujících dekretů se tento liší hlavně tím, že nepoužívá pojem národní podnik a počítá s možností, že by tento majetek mohl skončit v rukou jiné osoby veřejného práva.[71] V § 1 tohoto dekretu bylo stanoveno, že stát se stává naprostým monopolem v oblasti provozování filmu, veřejného promítání i jeho půjčování, dále měl stát výhradní právo dovozu a vývozu pro celé území ČSR. Tak se tedy stalo, že novou úlohou filmového průmyslu bylo šíření státní ideologie a fungoval jako nedílná součást státního rozpočtu.[72]

2.7 Další znárodňovací dekrety

Dekret č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků byl stejně jako mnoho dalších schválen 24. října 1945.[73] Jednalo se o jakýsi modelový dekret, ze kterého následně vycházely všechny ostatní. Proto je nutné

[69] KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010. 444 s. 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4. str.2

[70] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str.69

[71] Tamtéž str. 70-71

[72] Dekret č. 50/1945 Sb., o opatřeních v oblasti filmu

[73] Dekret č. 100/1945 sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků

zmínit, že byl rozdělen do šesti základních oddílů: 1. rozsah znárodnění, 2. náhrada, 3. národní podniky a jejich organizace, 4. ustanovení přechodná, 5. trestní ustanovení, 6. účinnost provedení.[74] Dekrety, vydané tentýž den jakožto dekret č. 101/1945 Sb., o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského,[75] dekret č. 102/1945 Sb., o znárodnění akciových bank[76] či dekret č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven[77] kopírovaly tuto strukturu s případnými odchylkami. Všechny tyto dekrety byly přijaté vládou Národní fronty, kdy se tak dělo pod tlakem politických stran a jen pár dnů před ustanovením Prozatímního národního shromáždění. I rozsah znárodnění se neshodoval s rozsahem, který byl vymezen podle Košického vládního programu. Došlo totiž ke znárodnění i malých, často bezvýznamných podniků v rámci klíčového průmyslu, jakožto podniků vyrábějících gramofonové desky či porcelán.[78] Na závěr této etapy je nutné zmínit, že některé podniky byly znárodněny zcela, avšak u některých přímo dekret č. 100/1945 Sb., stanovil minimální počet zaměstnanců, které musí podnik mít, aby ke znárodnění došlo.[79]

A právě s výše uvedeným souvisí druhá etapa znárodnění, která probíhala v roce 1948, kdy se k moci dostala komunistická strana. V této etapě se znárodnění rozšířilo i na malé a střední podniky, kde pracovalo pouhých 50 zaměstnanců. Postupem času docházelo však ke znárodňování téměř všech podniků, bez ohledu na počet zaměstnanců. Jak již bylo zmíněno, znárodnění měla probíhat za náhradu, ale ani v tomto případě nebyla občanům Československa náhrada poskytnuta.

Zákonem č. 46/1948 Sb. se dostáváme k další pozemkové reformě. Bylo stanoveno, že člověk může vlastnit 50 hektarů půdy v případě, že ji bude sám obdělávat. Zbytek půdy podléhal takzvanému „nucenému výkopu“, opět bez vyplacené náhrady.[80]

[74] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str.72
[75] Dekret č. 101/1945 Sb., o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského
[76] Dekret č. 102/1945 Sb., o znárodnění akciových bank
[77] Dekret č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven
[78] KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25- str.73
[79] Dekret č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků
[80] Zákon č. 46/1948 o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě)

2.8 Privatizace

Privatizace neboli převod majetku z rukou státu opět do vlastnictví soukromého nastala po sametové revoluci v roce 1989. Privatizaci můžeme rozdělit na první tzv. malou privatizaci, která se zaměřovala na malé a střední podniky, mezi které řadíme například obchody, prodejny nebo restaurace.[81] A samozřejmě na privatizaci velkou, která byla upravena zákonem č. 92/9991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby.[82] Od malé privatizace se lišila především rozsahem majetku, jednalo se zde o střední a velké státní podniky. Tato privatizace se soustředila především na kuponovou metodu s tím, že nárok na kuponovou knížku měl každý volič starší 18 let.[83]

2.9 Restituce

S pojmem restituce se setkáváme již v souvislosti s Ulpianem, římským právníkem, který ji definoval jako případ, kdy „něco uvede do dřívějšího stavu, buď odstraní, co bylo učiněno, nebo znovu postaví, co bylo odstraněno“". V dnešním pojetí není možné do takové míry provádět restituci. Jedná se o nápravu některých zásahů majetkových práv, kdy se přihlíží i na to, proti komu byly tyto zásahy vykonány. Ve většině případů nedošlo k navrácení do původního vlastnického stavu, jednalo se například o poskytnutí finanční náhrady neboli kompenzace. Majetkové křivdy měly napravit restituční zákony, mezi které řadíme zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd,[84] zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích[85] a zákon č. 229/1991 Sb., o půdě.[86]

[81] KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010. 444 s. 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4. str.398

[82] Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby

[83] HAVEL, Jiří. *ATLAS TRANSFORMACE* [online]. 2010, 2008-2010 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/p/privatizace/2-privatizace.html

[84] Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

[85] Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

[86] Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

3 PODMÍNKY VYVLASTNĚNÍ

V této části práce bude pojednáno o základních podmínkách vyvlastnění. Základní podmínky vyvlastnění najdeme zakotvené již na úrovni ústavní, a to v čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.[87] Tyto podmínky bývají označovány za podmínky ústavní, které musí být respektovány v každém vyvlastňovacím řízení.[88]

Zákon o vyvlastnění stanoví zákonné podmínky v části druhé, konkrétně v § 3. Zákon zpřesňuje úpravu podmínek obsaženou v Listině a zároveň mimo základní tři podmínky doplňuje i další.[89]

Aby mohlo dojít k vyvlastnění stavby či pozemku, je nutné splnění následujících podmínek, které vyplývají ze zákonné úpravy:

- Účel vyvlastnění
- Existence veřejného zájmu
- Subsidiarita vyvlastnění
- Přiměřenost vyvlastnění
- Poskytnutí náhrady
- Soulad s cíli a úkoly územního plánování[90]

3.1 Účel vyvlastnění

Jednou z nejdůležitějších podmínek je nutnost stanovení účelu vyvlastnění zákonem. Jak bylo již výše zmíněno, setkáváme se s touto podmínkou již v Listině základních práv a svobod, což znamená, že se jedná o podmínku ústavní.[91] V zákoně o vyvlastnění je účel vyvlastnění zakotven v § 3 odst. 1. *„Vyvlastnění je přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem…“*[92] Jednotlivým

[87] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod čl. 11 odst. 4
[88] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 49
[89] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 3
[90] HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xi, 190 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. str. 15-16
[91] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
[92] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 3 odst. 1

účelům vyvlastnění, neboli tzv. expropriačním titulům bude věnována samostatná kapitola.

3.2 Existence veřejného zájmu

Druhá podmínka, která musí být nezbytně nutně splněna, je opět podmínkou ústavní a představuje existenci veřejného zájmu. Veřejný zájem je stejně jako podmínka předešlá upraven v § 3 odst. 1 *„Vyvlastnění je přípustné… jen jestliže veřejný zájem na dosažení …účelu převažuje nad zachováním dosavadních práv vyvlastňovaného“*[93] V první kapitole je zmíněno, že se jedná o neurčitý právní pojem, který je v českém právním řádu hojně využíván, avšak dodnes pro něj neexistuje legální definice. O veřejný zájem se jedná tehdy, když konkrétní cíl převažuje nad právy vyvlastňovaného.[94]

3.3 Subsidiarita vyvlastnění

Požadavek subsidiarity je dalším předpokladem vyvlastnění, v tomto případě se jedná o zákonnou podmínku. O subsidiaritě pojednává vyvlastňovací zákon v § 3 odst. 1. *„Vyvlastnění není přípustné, je-li možno práva k pozemku nebo stavbě potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění získat dohodou nebo jiným způsobem.“*[95] V zásadě se jedná o to, že k vyvlastnění se přistupuje až v momentě, není-li možné účelu vyvlastnění dosáhnout mírnějšími prostředky, jakými jsou soukromoprávní dohody či jiné způsoby.[96]

3.4 Proporcionalita vyvlastnění

Požadavek proporcionality je další obligatorní a zároveň zákonnou podmínkou. Proporcionalita neboli přiměřenost vyvlastnění je zakotvena v § 4 odst. 1 zákonu o vyvlastnění. *„Vyvlastnění lze provést jen v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem.“*[97] Zároveň je nutné, aby byl rozsah vyvlastnění stanoven tak, aby byla nemovitost vyvlastněna

[93] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 3 odst. 1
[94] HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xi, 190 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. str. 15
[95] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění § 3 odst. 1
[96] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 55
[97] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 4 odst. 1

bez toho, aniž by došlo ke znehodnocení zbytku pozemku či nebylo možné zbylou část používat.[98]

3.5 Poskytnutí náhrady

V pořadí pátou podmínkou je nezbytnost poskytnutí náhrady za vyvlastněná práva. Jak již z historického hlediska víme, vyvlastnění často probíhalo bez poskytnutí náhrady. Zákon o vyvlastnění o náhradě pojednává ve své čtvrté části. Náhradu za vyvlastnění je nutné poskytnout v takové výši, aby bylo možné nahradit majetkovou újmu majitele.[99] S náhradou se ale setkáváme v zákoně vyvlastnění již v § 1, kde je uvedeno, že náhrada náleží vyvlastněnému jako protihodnota *„za odnětí nebo omezení vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě“.*[100] Náhrady za vyvlastnění budou blíže specifikovány v rámci vyvlastňovacího řízení, o němž je samostatná kapitola.

3.6 Soulad s cíli a úkoly územního plánování

Poslední a zároveň zákonnou podmínkou je nutnost, aby vyvlastnění bylo v souladu s cíli a úkoly územního plánování. Tuto podmínku najdeme upravenou v § 3 odst. 2 *„ Sleduje-li se vyvlastněním provedení změny ve využití nebo v prostorovém uspořádání území, včetně umísťování staveb a jejich změn, lze je provést, jen jestliže je v souladu s cíli a úkoly územního plánování.“*[101] Územní plánování a jeho cíle nám stanoví nový stavební zákon § 38 odst. 1, tudíž cílem územního plánování *„ je soustavně a komplexně řešit funkční využití území, stanovovat zásady jeho plošného a prostorového uspořádání a vytvářet předpoklady pro udržitelný rozvoj území spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích.“*[102]

[98] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 50-51
[99] Tamtéž str. 42
[100] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 1
[101] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 3 odst. 2
[102] Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon § 38 odst. 1

Všechny výše zmíněné podmínky musí být splněny současně a o tom, zda došlo k jejich splnění, rozhoduje vyvlastňovací úřad správním uvážením. Na závěr je důležité uvést, že všechny podmínky, kromě vymezení existence účelu vyvlastnění, o které se stará zákonodárce, může vyvlastnitel svým jednáním zajistit či do jisté míry ovlivnit.[103]

[103] HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xi, 190 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. str. 16

4 ÚČELY VYVLASTNĚNÍ

Tato kapitola se bude věnovat jedné z nejdůležitějších podmínek vyvlastnění, jíž je potřeba stanovení účelu vyvlastnění zákonem. To znamená, že vyvlastnění může být provedeno pouze za přesně stanoveným účelem. Zákon o vyvlastnění upravuje tuto podmínku v § 3 odst. 1. *„Vyvlastnění je přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem a jen jestliže veřejný zájem na dosažení tohoto účelu převažuje nad zachováním dosavadních práv vyvlastňovaného.“*[104] Účely vyvlastnění neboli tzv. expropriační tituly, jak se odborně nazývají, tedy nenajdeme vymezené v obecné úpravě vyvlastnění, avšak ve zvláštních zákonech. V souvislosti s touto problematikou se řídíme zásadou *„lex specialis derogat generali“* to znamená, že speciální zákony, které upravují jednotlivé expropriační tituly mají přednost před zákonem o vyvlastnění. [105]

Mezi zvláštní zákony, upravující účely vyvlastnění patří:

- Stavební zákon
- Zákon o státní památkové péči
- Lázeňský zákon
- Zákon o pozemních komunikacích
- Zákon o drahách
- Vodní zákon
- Zákon o ochraně přírody a krajiny
- Energetický zákon
- Zákon o elektronických komunikacích
- Zákon o zajišťování obrany České republiky
- Zákon o nouzových zásobách ropy

[104] Zákon č. 184/2006 Sb. Zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 3 odst. 1
[105] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 45

4.1 Stavební zákon

První a zároveň jeden z nejdůležitějších zákonů, který obsahuje hned několik expropriačních titulů je zákon stavební. V souvislosti s touto problematikou je důležité ohlédnutí do minulosti k zákonu č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, tedy stavební zákon z roku 1976, který upravoval jak hmotněprávní podmínky vyvlastnění, tak i samotné vyvlastňovací řízení.[106] Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu již obsahoval pouze jednotlivé expropriační tituly, které byly stanoveny v § 170. Tento zákon byl účinný od 1.1.2007 až do 1.1.2024.[107]

I stavební zákon č. 283/2021 Sb., obsahuje stejně jako jeho předchůdce pouze jednotlivé účely vyvlastnění, avšak v novém stavebním zákonu mají samostatnou část, jež má název vyvlastnění, stejně jako v předchozím je ale najdeme v § 170.[108] Tento paragraf stanoví, že práva k pozemkům a stavbám lze odejmout nebo omezit v případě, že jsou vymezeny v územně plánovací dokumentaci a jde-li o:

a) uskutečnění veřejně prospěšné stavby,
b) uskutečnění veřejně prospěšného opatření,
c) realizaci stavby a opatření k zajišťování obrany a bezpečnosti státu, nebo
d) asanaci území.[109]

Co se myslí veřejně prospěšnou stavbou nám definuje § 11 odst. 1: *„Veřejně prospěšnou stavbou se v tomto zákoně rozumí stavba nebo zařízení pro veřejnou infrastrukturu určená k rozvoji nebo ochraně území obce, kraje nebo státu vymezená v územně plánovací dokumentaci a stavby a zařízení s ní související nebo podmiňující její realizaci.“* Veřejně prospěšné opatření nám definuje tentýž paragraf odst. 2: *„Veřejně prospěšným opatřením se v tomto zákoně rozumí opatření nestavební povahy sloužící ke snižování nebezpečí v území, vytváření prvků územního systému ekologické stability a k rozvoji anebo k ochraně přírodního, kulturního a archeologického dědictví, vymezené v územně plánovací dokumentaci.*[110]

Jak se dozvídáme z § 170 odst. 1, je účelem vyvlastnění uskutečnění stavby nebo jiných veřejně prospěšných opatření za podmínky, že jsou jako veřejně

[106] Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
[107] Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) § 170
[108] Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon
[109] Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon § 170 odst. 1
[110] Tamtéž § 11 odst. 1 - 2

prospěšná vymezena v územní plánovací dokumentaci. Taková dokumentace musí být již schválená a vydaná, nesmí jít o dokumentaci, která je teprve projednávána nebo dokonce pouze promýšlena, tudíž musí být vymezeny v zásadách územního rozvoje, v regulačním plánu a v neposlední řadě také v územním plánu obce.[111]

Dalším důležitým účelem vyvlastnění podle Stavebního zákona je zhotovení stavby, opatření k zajištění obrany a bezpečnosti státu. Jedná se primárně o pozemky a stavby, které jsou umístěny ve vojenských újezdech. Může se také jednat o stavby určené k ochraně obyvatel nebo stavby strategického významu určené vládou.[112]

Známe také vyvlastnění z důvodu asanace území. Použiji definici J. Macháčkové, která uvádí, že asanací se rozumí soubor opatření vedoucí ke zlepšení, ozdravění životního prostředí, jehož cílem je zlepšení hygienických podmínek. Z toho vyplývá, že asanace slouží k odstraňování a zneškodňování škodlivin v terénu.[113]

Dále také § 170 odst. 2 stanoví, že právo k pozemku nebo stavbě lze odejmout nebo omezit také k vytvoření podmínek pro nezbytný přístup a pro řádné užívaní stavby či veřejně prospěšného opatření. Vyvlastnění je možné také z důvodu vytvoření ochranného pásma. [114]

4.2 Zákon o státní památkové péči

Česká republika je zemí, která skýtá velké přírodní, ale i kulturní bohatství, proto ochraně kulturních památek věnuje pozornost již samotná Preambule Ústavy České republiky. Ta zakotvuje *„odhodlání společně střežit a rozvíjet zděděné kulturní, hmotné a duchovní bohatství“*[115] i Listina základních práv a svobod v čl. 35 odst. 3 obsahuje, že *„při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem“*.[116] Z ohledu expropriačních titulů je pro nás však důležitý zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Za kulturní

[111] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 209
[112] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 211
[113] Tamtéž str. 211
[114] Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon § 170 odst. 2, 3
[115] Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
[116] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod čl. 35 odst. 3

památky podle tohoto zákona považujeme nemovité i movité věci, případně i jejich soubory.[117]

Expropriační titul je zakotven v ustanovení § 15 odst. 3 zákonu o státní památkové péči. Pokud vlastník nemovité kulturní památky, která není státním majetkem zanedbává své povinnosti a ohrožuje tím zachování památkové hodnoty je možné tuto nemovitost ve společenském zájmu vyvlastnit. Vlastník památky má povinnost památku zachovávat a užívat ji pouze v souladu s jejím politickým významem, památkovou hodnotou nebo technickým stavem. Vyvlastnění kulturní památky je možné na základě návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Pokud se jedná o vyvlastnění nemovité kulturní památky, zahajuje řízení o vyvlastnění vyvlastňovací úřad tentokrát ale na návrh úřadu krajského.[118]

Je potřeba věnovat pozornost také § 17 odst. 2, který zakotvuje, že pokud je nezbytné k vytvoření ochranného pásma kolem nemovité kulturní památky získat pozemky nebo stavby a není možné přistoupit na dohodu s vlastníkem, lze pozemky a stavby též vyvlastnit. Je možné také nařídit nezbytné úpravy stavby nebo pozemku.[119]

4.3 Lázeňský zákon

Další expropriační titul je upraven v zákoně č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčivých lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „lázeňský zákon“). Česká republika na svém území poskytuje široký výběr těchto zdrojů, jedná se o velké bohatství, které je zpestřeno významným léčivým faktorem. [120]

Lázeňský zákon nám v § 2 odstavci prvém vysvětluje, že přírodním léčivým zdrojem je přirozeně se vyskytující minerální voda, plyn nebo peloid, které mají vlastnosti, jež jsou vhodné pro následné léčebné využití.[121] O tom, zda přírodní

[117] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
[118] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči § 15 odst. 3
[119] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči § 17 odst. 2
[120] Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon)
[121] Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon) § 2 odst. 1

zdroj splňuje zákonné požadavky vhodné pro léčebné využité rozhoduje Ministerstvo zdravotnictví prostřednictvím vydání osvědčení.[122]

Omezení vlastnických práv najdeme zakotvené v § 33 odst. 1: *„Vlastnická práva k nemovitostem lze omezit nebo nemovitosti lze vyvlastnit pouze ve veřejném zájmu. Veřejným zájmem se pro tyto účely rozumí zájem na vyhledávání a využití zdroje k léčebným účelům a zájem na ochraně zdrojů v zájmu zachování jejich kvalitativních a kvantitativních vlastností a zdravotní nezávadnosti.“*[123]

V tomtéž paragrafu odstavci druhém je upraveno, že vlastnická práva lze omezit i v případě, kdy vlastník nemovitostí brání vyhledávání přírodního léčivého zdroje, nebo pokud vlastník brání využívání či ochraně přírodního léčivého zdroje a ochraně zdroje přírodní minerální vody.[124]

4.4 Zákon o pozemních komunikacích

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích,[125] bývá řazen mezi další právní předpisy, které obsahují účel vyvlastnění. V prvé řadě je nutné vymezit, jak zákon definuje pozemní komunikaci podle §2 odst. 1. *„dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti“* Podle tohoto zákona rozčleníme pozemní komunikace do čtyř kategorií: dálnice, silnice, místní komunikace a účelová komunikace, tyto kategorie zákon poté blíže charakterizuje. [126]

Zásadním je z pohledu vymezení expropriačního titulu § 17 odst. 2.

§ 17 odst. (2) „*Podle zvláštního právního předpisu lze odejmout nebo omezit*

a) vlastnické právo k pozemku nebo ke stavbě nebo právo odpovídající věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě potřebným k uskutečnění výstavby, opravy, úpravy, modernizace nebo rekonstrukce dálnice, silnice, místní komunikace I. třídy, jejich součástí, příslušenství nebo staveb souvisejících,

[122] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 225
[123] Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon) § 33 odst. 1
[124] Tamtéž § 33 odst. 2
[125] Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
[126] Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích § 2 odst. 1

b) vlastnické právo k pozemku, jestliže byla dálnice, silnice nebo místní komunikace zřízena na cizím pozemku.“[127]

Pokud je však vlastnické právo k pozemku nebo stavbě omezeno smlouvou, sjednává se podle § 2 odst. 3 výše úplaty ve výši 10 000 Kč. Pokud ale vyvlastňovaný s touto částkou nesouhlasí, sjednává se náhrada ve výši, kterou stanoví znalecký posudek.[128]

4.5 Zákon o drahách

Zákon č. 266/1994 Sb., o drahách obsahuje účel vyvlastnění v § 5 odst. 2 *„Podle zákona o vyvlastnění lze k uskutečnění stavby dráhy odejmout nebo omezit vlastnické právo k pozemku nebo ke stavbě nebo právo odpovídající věcnému břemeni k pozemku nebo stavbě.“*[129] Tento účel vyvlastnění je poměrně nový, jde o expropriační titul, který byl do zákona o drahách vložen novelou č. 319/2016 Sb., tato novela nabyla účinnost dne 1.4.2017.[130] Tento zákon se podle § 1 odst. 1. písm. c) vztahuje na dráhy železniční, tramvajové, trolejbusové a lanové a v odst. 2 vymezuje ze své působnosti dráhy důlní, průmyslové a přenosné.[131] Přičemž dráhou rozumíme ve smyslu § 2 cestu, která je určená k pohybu drážních vozidel včetně pevných zařízení potřebných pro zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy.[132]

4.6 Vodní zákon

Další v řadě expropriačních titulů je obsažen v zákoně č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (dále jen „vodní zákon“).[133] Účel vyvlastnění upravuje ustanovení § 55b: *„Práva k pozemkům a stavbám, potřebným pro uskutečnění veřejně prospěšných staveb na ochranu před povodněmi, lze odejmout nebo omezit postupem podle zákona o vyvlastnění.“*[134] Povodně můžeme specifikovat jako přírodní katastrofu, při které se hladina vody výrazně zvyšuje až

[127] Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích § 17 odst. 2
[128] Tamtéž § 2 odst. 3
[129] Zákon č. 266/1994 Sb., zákon o drahách § 5 odst. 2
[130] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 216
[131] Zákon č. 266/1994 Sb., zákon o drahách § 1 odst. 1, odst. 2
[132] Zákon č. 266/1994 Sb., zákon o drahách § 2
[133] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
[134] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) §55 b

dojde k tomu, že zaplaví území mimo koryto svého vodního toku a způsobuje tak nemalé škody.[135]

4.7 Zákon o ochraně přírody a krajiny

Dalším zvláštním zákonem zakotvujícím expropriační titul je zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.[136] Co se rozumí ochranou přírody a krajiny upravuje § 2 odst. 1. *„Ochranou přírody a krajiny se podle tohoto zákona rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.“*[137] V tomto zákoně je účel vyvlastnění vymezen velice široce a to v § 60 odst. 1.: „*Vyvlastnit nemovitost či práva k ní za účelem ochrany přírody a krajiny lze v případech stanovených zvláštním předpisem.“*[138] Z hlediska tohoto účelu vyvlastnění obsaženého v § 60 odst. 1., zákona o vyvlastnění se můžeme setkat s mnoha názory, jestli se opravdu o samotný expropriační titul jedná či nikoli.[139]

4.8 Energetický zákon

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (dále jen „energetický zákon“) obsahuje taktéž systém expropriačních titulů.[140] Tento systém patří k jednomu z nesložitějších, tituly najdeme obsažené hned v několika ustanoveních a vzájemně mezi nimi probíhá poměr speciality a subsidiarity. V § 3 odst. 2., se nachází subsidiární expropriační titul, který umožňuje přímo odnětí vlastnického práva „*zřízení a provozování stavby přenosové soustavy, přepravní soustavy, distribuční soustavy, výrobny elektřiny o celkovém instalovaném elektrickém výkonu 100 MW a více s možností poskytovat podpůrné služby k zajištění provozu elektrizační soustavy, stavby pro energetickou bezpečnost podle zákona o urychlení výstavby strategicky významné infrastruktury, zásobníku plynu, těžebního plynovodu, rozvodného tepelného zařízení nebo zdroje tepelné energie připojeného*

[135] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 227
[136] Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
[137] Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny § 2 odst. 1
[138] Tamtéž § 60 odst. 1
[139] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 231-232
140 Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)

k rozvodnému tepelnému zařízení anebo pro zřízení a provozování stavby související lze odejmout nebo omezit vlastnické právo k pozemku nebo ke stavbě podle jiného právního předpisu.“[141] Jak bylo již výše zmíněno, tento zákon obsahuje hned několik účelů vyvlastnění. Mezi ně řadíme například § 24 odst. 4, § 25 odst. 4, § 57 odst. 2, §58 odst. 2, § 59 odst.2, § 60 odst. 2, § 76 odst. 7 energetického zákona. Podle těchto ustanoveních se vlastnické právo pouze omezuje, to znamená, že se zřizuje věcné břemeno.[142]

4.9 Zákon o elektronických komunikacích

Jedním z dalších zákonů obsahující účel vyvlastnění, je zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o elektronických komunikacích).[143] Podle § 104 odst. 4 je možné omezit vlastnické právo na základě zřízení služebnosti coby věcného břemene. Účelem vyvlastnění je zřizování a provoz nadzemního a podzemního komunikačního vedení veřejné komunikační sítě.[144]

4.10 Zákon o zajišťování obrany ČR

V pořadí dalším zmíněným zákonem, je zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky.[145] Tento zákon v § 1 „… *stanovuje povinnosti státních orgánů, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob k zajišťování obrany České republiky (dále jen "obrana státu") před vnějším napadením a odpovědnost za porušení těchto povinností..“*[146] V souvislosti s tímto zákonem se zaměříme na zcela speciální úpravu účelu vyvlastnění, která je upravena v § 45 odst. 1 „*Za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu lze výjimečně vyvlastnit ve zkráceném řízení nezbytné nemovité a movité věci a práva k nim pro účely zajišťování obrany státu, nelze-li je získat jinak.“* Odstavec 2 téhož paragrafu také stanoví, že vyvlastnění lze uskutečnit pouze a jen za náhradu.[147] V § 2 odst. 1 zákona o zajišťování obrany ČR nalezneme definici samotného pojmu zajišťování obrany státu, který je v souvislosti s účelem vyvlastnění velice

141 Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) § 3 odst. 2
142 GRYGAR, Tomáš et al. Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 235

143 Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)
144 Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích) § 104 odst. 4
145 Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
146 Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky § 1
147 Tamtéž § 45 odst. 1, odst. 2

podstatný. *„Obrana státu je souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Obrana státu zahrnuje výstavbu účinného systému obrany státu, přípravu a použití odpovídajících sil a prostředků a účast v kolektivním obranném systému.“*[148]

4.11 Zákon o nouzových zásobách ropy

Ačkoli se nejedná o zákon, který by byl často s expropriačními tituly spojován i tak je jedním z dalších zvláštních zákonů, který účel stanovuje. Avšak níže zmíněný titul směřuje výlučně k omezení vlastnického práva, nikoliv k jeho odnětí.[149] Tento zákon upravuje způsob vytváření, udržování a použití nouzových zásob ropy a ropných produktů určených pro zmírnění nebo překonání stavů nouze vzniklých z jejich nedostatku, postupy pro řešení stavů nouze a úkoly orgánů státní správy a orgánů územních samosprávných celků v této oblasti.[150] Na základě § 3 odst. 11: *„ Provozovatel skladovacího zařízení, produktovodu nebo ropovodu je povinen zřídit věcné břemeno umožňující využití cizí nemovitosti nebo její části pro účely uvedené v odstavci 8 písm. a), a to smluvně s vlastníkem nemovitosti; v případě, že vlastník není znám nebo určen nebo proto, že je prokazatelně nedosažitelný nebo nečinný nebo nedošlo k dohodě s ním a jsou-li dány podmínky pro omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě podle zvláštního právního předpisu, příslušný vyvlastňovací úřad rozhodne na návrh provozovatele skladovacího zařízení, produktovodu nebo ropovodu o zřízení věcného břemene umožňujícího využití této nemovitosti nebo její části.“.*[151] Zákon dále stanoví v § 3 odst. 2, že: *„Skladovací zařízení, produktovody a ropovody jsou zřizovány a provozovány ve veřejném zájmu.“*[152]

[148] Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky § 2 odst. 1
[149] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 233
[150] Zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nouzových zásobách ropy) § 1
[151] Zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nouzových zásobách ropy § 3 odst. 11
[152] Tamtéž § 3 odst. 2

5 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Současnou právní úpravu vyvlastnění představuje především zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě, tedy zákon o vyvlastnění. Zákon nabyl platnosti dne 11.5.2006 a účinný je od 1.1.2007. V zákoně nalezneme obecnou právní úpravu vyvlastnění pozemků a staveb či vyvlastňovacího řízení v České republice. Samotný proces vyvlastňovacího řízení, který je v zákoně upraven, se vztahuje ke všem účelům vyvlastnění, které jsou ale samostatně vymezeny ve zvláštních zákonech, o kterých bylo již výše pojednáno.[153]

Zákon o vyvlastnění má 9 následovných částí:

Část první – Obecná ustanovení (§ 1 - § 2)

Část druhá – Podmínky vyvlastnění (§ 3 - § 5)

Část třetí – Práva třetích osob (§ 6 - § 8)

Část čtvrtá – Náhrady při vyvlastnění (§ 10 - § 14)

Část pátá – Vyvlastňovací řízení (§ 15 - § 25)

Část šestá – Zrušení vyvlastnění (§ 26 - § 27)

Část sedmá – Projednání vyvlastnění v řízení před soudem (§ 28)

Část osmá – Společná, přechodná a závěrečná ustanovení (§ 29 - § 32)

Část devátá – Účinnost (§ 33)[154]

S pojmem vyvlastnění se ale setkáváme již na úrovni ústavní, a to konkrétně v Listině základních práv a svobod v čl. 11 odst. 4 *„Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“* Listina nám tímto odstavcem přímo ukládá ústavní podmínky vyvlastnění. Stručnost tohoto ustanovení napovídá, že se zákonodárce spoléhal na podrobnější právní úpravu ve zvláštním předpisu.[155]

[153] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)
[154] Tamtéž
[155] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod čl. 11 odst. 4

Když se ohlédneme do minulosti, zjistíme, že vlastnictví bylo definováno již v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Vlastník byl v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním, což bylo v souladu s římskoprávní teorií.[156] Podle tohoto zákoníku mají vlastníci také stejná práva a povinnosti a je jim poskytována stejná právní ochrana. Občanský zákoník zakotvoval, že vlastník má povinnost strpět omezení vlastnického práva nebo vyvlastnění majetku v případě, že není možné dosáhnout účelu jiným způsobem. Vyvlastnění či omezení vlastnického práva je možné pouze na základě zákona, pro účel vyvlastnění a za náhradu. [157]

Podstatné je zmínit především Nový občanský zákoník, který se problematice vyvlastnění věnuje v paragrafech § 1037, § 1038, § 1039. Je zde stanoveno, že ve stavu nouze nebo v naléhavém veřejném zájmu lze k vyvlastnění přistoupit. Zákon č. 89/2012 Sb., dále stanoví, že vyvlastnění je možné pouze v případě, kdy nelze cíl dosáhnout jiným způsobem. V zákoně je také zakotveno, že vlastníkovi náleží plná náhrada, která odpovídá míře dotčení jeho majetku. Náhrada se primárně poskytuje v penězích, ale je možné na základě dohody stran náhradu poskytnout i jiným způsobem.[158]

[156] DOHNAL, Vítězslav. *Vyvlastnění a ochrana vlastnického práva*. Brno: Ekologický právní servis, [2000]. 30 s. ISBN 80-902570-2-X. str. 4
[157] Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník § 123-128
[158] Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník § 1037, §1038, §1039

6 VYVLASTŇOVACÍ PROCES

Vyvlastnění či nucené omezení vlastnického práva je možné jen na základě zákona a v jeho mezích. Rozhodnutí o vyvlastnění musí být vydáno příslušným orgánem v rámci vyvlastňovacího řízení. Ve vyvlastňovacím řízení se postupuje podle zákona č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění, a jelikož se jedná o zvláštní druh správního řízení, použijí se příslušná ustanovení správního řádu, pokud zákon o vyvlastnění nestanoví jinak.

6.1 Vyvlastňovací úřady

Orgán, který vyvlastňovací řízení vede a následně o vyvlastnění rozhoduje, je orgánem správním. Správní orgán v tomto případě vystupuje jako vykonavatel veřejné moci, který autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech příslušných subjektů. Výsledkem jeho činnosti je vydávání správních aktů neboli rozhodnutí, které jsou pro adresáty právně závazné a státem vynutitelné.[159] Zákon o vyvlastnění nám stanoví, že vyvlastňovací řízení je vedeno vyvlastňovacím úřadem. Podle § 15 jsou vyvlastňovacími úřady: obecní úřad obce s rozšířenou působností, Magistrát hlavního města Prahy, magistrát územně členěného statutárního města a Dopravní a energetický stavební úřad. [160]

Vyvlastňovací úřady jsou nepřímými vykonavateli státní správy, přímo zákon v § 15 odst. 6 stanoví, že se jedná o působnost přenesenou.[161] Dle organizačních principů veřejné správy se jedná o projev vertikální dekoncentrace, kterou můžeme definovat jako rozdělení působnosti a pravomoci při využití hierarchické nadřízenosti a podřízenosti.[162]

Příslušný vyvlastňovací úřad se určí podle toho, v jakém správním obvodu se pozemek nebo stavba nachází, jedná se o tzv. místní příslušnost. V případě, že se pozemky nebo stavby nacházejí ve správním obvodu dvou nebo více

[159] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 111
[160] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 15 odst. 1
[161] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 15 odst. 6
[162] RIGEL, JUDr. Bc. Filip a JUDr. Stanislav KADEČKA. *Výkon státní správa - kompetence, odpovědnost* [online]. Brno, 2009 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: www.mvcr.cz/odk2/soubor/vykon-statni-spravy-kompetence-pdf.aspx

vyvlastňovacích úřadů, rozhodne usnesením nejbližší společně nadřízený správní orgán o tom, který z nich bude vyvlastňovací řízení vést.[163]

6.2 Účastníci řízení

V úvodu byli již vymezeni základní účastníci řízení, jimiž jsou vyvlastňovaný a vyvlastnitel. Mimo ně jsou dále účastníky řízení například zástavní věřitel, podzástavní věřitel a oprávněný z práva odpovídajícího věcnému břemenu váznoucímu na pozemku nebo stavbě. Dále může být účastníkem řízení oprávněný ze zajišťovacího převodu práva, pokud bylo vlastnické právo ke stavbě nebo pozemku převedeno k zajištění splnění závazku. Pokud se jedná o dědické řízení, mohou být účastníky správce dědictví dědici zůstavitele a popřípadě i stát, pokud mu má dědictví podle zvláštního zákona připadnout. [164]

6.2.1 Ustanovení opatrovníka

Vyvlastňovací úřad může na základě jasně stanovených podmínek ustanovit opatrovníka. Opatrovník se stanoví účastníkům, již nejsou známi nebo jejichž pobyt není znám či v případě, kdy se nepodařilo doručit na známou adresu. [165] O ustanovení opatrovníka rozhodne správní orgán formou usnesení. Opatrovníkem bývá většinou osoba, u které je daná osoba opatrovance v péči, nebo jiná vhodná osoba. Funkci opatrovníka je nutné přijmout, pokud tomu nebrání závažné důvody. Pokud existuje důvod myslet si, že osoba opatrovníka nebude náležitě hájit zájmy opatrovance, nelze tuto osobu za opatrovníka ustanovit. Pokud se má za to, že opatrovník nedbá o ochranu práv nebo zájmů opatrovance, je možné zrušit jeho funkci opatrovníka a následně ustanovit opatrovníkem někoho jiného. Funkce opatrovníka zanikne v momentě, kdy zastoupený začal být zastupován zákonným zástupcem nebo pokud pominuly důvody, pro něž byl opatrovníkem ustanoven.[166] Také se tak děje v případě, kdy osoba opatrovance nabyla procesní způsobilost, což znamená, že je sám způsobilý činit v řízení úkony samostatně v tom rozsahu, v jakém mu zákon přiznává svéprávnost. [167]

[163] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 16
[164] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 17
[165] Tamtéž § 17 odst. 3
[166] AMBRUSOVÁ, Eva a ŠROMOVÁ, Eva. *Vyvlastňovací řízení od A do Z: podrobné příklady a postupy, zákon o vyvlastňování, výňatky ze souvisejících právních předpisů*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 231 s. Právo. ISBN 978-80-7263-554-2.
[167] Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád § 29

6.3 Zahájení řízení

Zahájení řízení je možné pouze na základě podání žádosti vyvlastnitele vyvlastňovacímu úřadu.[168] Z toho vyplývá, že zahájení řízení z moci úřední je v tomto případě vyloučeno, z čehož lze následně vyvodit, že vyvlastnění je zahajováno dispozitivně. Samotné vyvlastňovací řízení je zahájeno dnem, kdy žádost dojde věcně a místně příslušnému vyvlastňovacímu úřadu. Může ale nastat situace, kdy byla žádost postoupena nepříslušnému orgánu (nezáleží na tom, zda se jedná o nepříslušnost věcnou či místní), tento orgán musí bezodkladně uvědomit vyvlastnitele a postoupit žádost příslušnému vyvlastňovacímu úřadu. V tomto případě je vyvlastňovací řízení zahájeno až dnem, kdy postoupená žádost došla věcně a místně příslušnému vyvlastňovacímu úřadu. [169]

6.3.1 Žádost o zahájení řízení

Žádost musí splňovat obecné náležitosti podle § 37 odst. 2 správního řádu, i podle § 45 odst. 1 správního řádu. Kromě náležitostí, které jsou stanoveny podle správního řádu, musí žádost taktéž obsahovat specifické náležitosti, které jsou ustanoveny v zákoně o vyvlastnění v § 18 odst. 2.

Podle správního řádu musí žádost obsahovat takové informace, aby z nich bylo patrné, kdo žádost podal, které věci se týká a co se navrhuje. Pokud se jedná o fyzickou osobu, je důležité, aby bylo uvedeno jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, popřípadě informace o jiné adrese, kam je možné doručovat písemnosti. V případě, že návrh podá fyzická osoba podnikající, je důležité, aby došlo k jejímu rozlišení od osoby nepodnikající. Rozlišení spočívá v tom, že osoba podnikající uvede jako kontaktní adresu své místo podnikání, které je zapsané v obchodním rejstříku a zároveň uvede i identifikační číslo osob. Právnická osoba uvede v žádosti svůj název nebo obchodní firmu, adresu sídla a identifikační číslo osob. Podání musí zároveň obsahovat správní orgán, jemuž je určeno a podpis osoby, která jej podává.[170] Podání je možné podat písmeně, ústně do protokolu či v elektronické podobě. [171]

[168] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 18 odst. 1
[169] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 119
[170] Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád § 37 odst. 2
[171] Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád § 37 odst. 4

Jak bylo již výše naznačeno, podání má i specifické náležitosti, které nám ukládá zákon o vyvlastnění v §18 v odst. 2. Těmito náležitostmi jsou označení stavby nebo pozemku, kterého se vyvlastnění dotýká a práva všech třetích osob váznoucích na těchto nemovitostech. Dále doložení skutečností, které nasvědčují tomu, že byly splněny podmínky vyvlastnění, nebo údaj o tom, jakého vyvlastnění se vyvlastnitel vlastně domáhá či údaj, který obsahuje v jaké lhůtě a jakým způsobem vyvlastnitel zahájí uskutečňování účelu vyvlastnění. [172]

Vyvlastnitel je povinen připojit ke své žádosti katastrální mapu se zákresem pozemků a staveb navržených k vyvlastnění, jež je doplněna situací z jiných mapových podkladů, které vyjadřují graficky právní vztahy k nemovitostem v případech, kdy tyto vztahy nebyly dosud v katastrální mapě vyznačeny. Dále připojí rozhodnutí o povolení záměru nebo rámcového povolení a listiny prokazují splnění podmínky vyvlastnění, která je uvedena v § 5 zákona o vyvlastnění, včetně prohlášení, že se během stanovené lhůty nepodařilo vyvlastniteli získat potřebná práva k pozemku nebo ke stavbě na základě dohody. Součástí žádosti je také znalecký posudek, který stanoví náhradu za vyvlastnění včetně náhrady pro věcná břemena. Poslední, co vyvlastnitel připojí, je dohoda vyvlastňovaného o rozdělení náhrady s těmi, kterým na vyvlastňovaném pozemku nebo stavbě váznou věcná práva zanikající vyvlastněním. [173]

6.4 Postup v řízení

Již víme, že vyvlastňovací řízení je zahájeno na základě doručení žádosti, která má předepsané náležitosti. Dále je důležité určit úředníka, který bude osobou oprávněnou k úkonům ve vyvlastňovacím řízení, taktéž se musí určit účastníci řízení. [174] Vyvlastňovací úřad uvědomí o zahájení vyvlastňovacího řízení písemně všechny účastníky řízení a příslušný katastrální úřad. Účastníkům řízení je uvědomění doručováno do vlastních rukou. [175] Katastrální úřad zapíše poznámku o vyvlastňovacím řízení do Katastru nemovitostí České republiky, tato poznámka má sloužit jako pouhá informace pro samotný katastrální úřad i veřejnost, že

[172] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 18 odst. 2
[173] Tamtéž § 18 odst. 3
[174] AMBRUSOVÁ, Eva a ŠROMOVÁ, Eva. *Vyvlastňovací řízení od A do Z: podrobné příklady a postupy, zákon o vyvlastňování, výňatky ze souvisejících právních předpisů*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 231 s. Právo. ISBN 978-80-7263-554-2. str. 53
[175] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 19 odst. 1, 2

nemovitost je předmětem vyvlastňovacího řízení.[176] Po doručení uvědomění nesmí vyvlastňovaný svůj pozemek nebo stavbu převést, pronajímat nebo jinak zatěžovat. Tyto právní úkony budou považovány za neplatné.[177]

6.5 Náhrada

Nyní se dostáváme k samotné náhradě za vyvlastnění, které bude věnována tato podkapitola.

Jak bylo již výše zmíněno, náhrada je jednou ze tří ústavních podmínek vyvlastnění, kterou nám stanoví již Listina základních práv a svobod.[178] Samotnou náhradu nám přiblíží zákon o vyvlastnění ve čtvrté části v §§ 10-14. V § 10 odst. 1 je zakotveno, že vyvlastňovanému náleží náhrada za vyvlastnění:

a) *ve výši obvyklé ceny pozemku nebo stavby včetně jejich příslušenství, došlo-li k odnětí vlastnického práva k nim,* nebo
b) *ve výši ceny práva odpovídajícího věcnému břemenu zjištěné podle oceňovacího předpisu, došlo-li k omezení vlastnického práva k pozemku nebo stavbě zřízením věcného břemene nebo došlo-li k odnětí nebo omezení práva odpovídajícího věcnému břemenu.*[179]

Dále náleží vyvlastňovanému náhrada stěhovacích nákladů, nákladů spojených se změnou místa podnikání a dalších nákladů, které jsou potřebné v souvislosti s vyvlastněním. Náhrady se stanoví v takové výši, aby odpovídaly majetkové újmě vyvlastňovaného.[180] Nejčastěji bývá náhrada poskytnuta v penězích ve lhůtě stanovené rozhodnutím. Je možné ji poskytnout ale i ve formě směny jiného pozemku nebo stavby, v případě, že se na tom obě strany dohodnou.[181]

Vyvlastňovací úřad stanoví usnesením znalce podle § 56 správního řádu.[182] V § 20 odst. 1 zákon o vyvlastnění stanoví, že náhrada bude stanovena na základě

[176] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 131
[177] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 19 odst. 3
[178] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod čl. 11 odst. 4
[179] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 10 odst. 1
[180] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) §§ 2-3
[181] Tamtéž § 13
[182] Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád § 56

znaleckého posudku. Znalecký posudek může vznikat na žádost vyvlastňovaného, pokud jej vyvlastňovaný předloží vyvlastňovacímu úřadu ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy bylo vyvlastňovanému doručeno uvědomění o zahájení vyvlastňovacího řízení. Pokud tak nebude učiněno, náhrada se stanoví na základě znaleckého posudku vyhotoveného na žádost vyvlastnitele. Pokud znalec oznámil dobu prohlídky minimálně tři týdny předem, musí vyvlastňovaný i každý, kdo pozemek nebo stavbu užívá, umožnit znalci prohlídku, která je potřebná k vypracování posudku. Náklady, které jsou spojeny s vyhotovením znaleckého posudku, uhradí vyvlastnitel v plné výši.[183]

6.6 Ústní jednání

Povinnou součást vyvlastňovacího řízení tvoří ústní jednání. Pro většinu správních řízení je typické řízení písemné, avšak v případě vyvlastňovacího řízení byla zákonodárcem stanovena povinnost ústního jednání, od kterého není možné opustit.[184] Ústní jednání je nařízeno vyvlastňovacím úřadem tak, aby se konalo nejpozději do 60 dnů od odeslání uvědomění o zahájení vyvlastňovacího řízení. Účastníci řízení se uvědomí o ústním jednání nejméně 15 dnů před jeho konáním. Účastník se nemusí ústního jednání účastnit, avšak právě zde mohou účastníci hájit svá práva a zájmy, taktéž námitky a důkazy proti vyvlastnění mohou být naposledy uplatněny právě při ústním jednání. [185] Ústní jednání bývá neveřejné, z důvodu ochrany práv účastníků, avšak vyvlastňovací úřad může s ohledem na zajištění práv účastníků stanovit, že jednání veřejné bude. Současně i účastníci řízení mohou navrhnout, aby jednání bylo veřejné. Pokud nebude způsobena újma ostatním účastníkům řízení, rozhoduje v tomto případě vyvlastňovací úřad usnesením, v němž musí návrhu vyhovět. [186] V rámci předvolání je možné upozornit účastníky na důvody, pro které je možné uložení pořádkové pokuty, a na práva účastníků, mezi které řadíme například právo nahlížet do spisu a právo vyjadřovat se k věci. [187]

[183] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 20 odst. 1-4
[184] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 131
[185] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 22 odst. 1, 2
[186] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 132
[187] AMBRUSOVÁ, Eva a ŠROMOVÁ, Eva. *Vyvlastňovací řízení od A do Z: podrobné příklady a postupy, zákon o vyvlastňování, výňatky ze souvisejících právních předpisů*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 231 s. Právo. ISBN 978-80-7263-554-2. str. 61

6.7 Přerušení a zastavení řízení

O přerušení řízení nám vedle § 64 správního řádu, který obsahuje důvody v rámci nichž dochází k přerušení řízení, pojednává také § 23 zákona o vyvlastnění. První důvod, kvůli kterému má vyvlastňovací úřad povinnost přerušit vyvlastňovací řízení, je probíhající vyvlastňovací řízení o stejném pozemku, stavbě nebo věcném břemenu, a to až do doby, než bude dříve zahájené řízení pravomocně skončeno.[188] Vyvlastňovací úřad dospěje k zastavení vyvlastňovacího řízení, jestliže již bylo o vyvlastnění pozemku, stavby nebo věcného břemene pravomocně rozhodnuto v jiném vyvlastňovacím řízení. Zastavení řízení je možné také v případě, kdy došlo k dohodě o získání práv k pozemku či stavbě, které byly potřebné k uskutečnění účelu vyvlastnění. Může dojít také k případu, kdy bude řízení zastaveno z důvodu zpětvzetí žádosti, v této situaci je ale vyvlastnitel povinen nahradit vyvlastňovanému škodu a jinou újmu, která vznikla v důsledku podání žádosti. [189] O zastavení řízení rozhoduje správní orgán usnesením, účastník jemuž se usnesení oznamuje, se proti němu může odvolat, avšak odvolání nemá odkladný účinek.[190] Zákon ale současně stanoví, že odvolání není možné proti usnesení o zastavení řízení z důvodu, že došlo k dohodě o získání práv k pozemku nebo stavbě potřebných k uskutečnění účelu vyvlastnění.[191]

6.8 Rozhodnutí

Vydávání rozhodnutí neboli individuálních správních aktů je výsledkem realizace veřejné správy neboli smyslem a základním účelem každého správního řízení. V rámci vyvlastňovacího řízení představuje rozhodnutí projev vrchnostenského výkonu veřejné správy. Z důvodu, že se jedná o výkon moci veřejné, je důležité, aby bylo rozhodnutí zákonné, tedy v souladu s platnými právními předpisy. Také je důležité, aby bylo vydáno na základě procesního postupu upraveného zákonem a samozřejmě orgánem k tomu kompetentním. [192]

[188] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 23 odst. 1
[189] Tamtéž odst. 2, 4
[190] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 133
[191] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 23 odst. 3
[192] GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0 str. 134

Vyvlastňovací úřad ukončí vyvlastňovací řízení vydáním rozhodnutí podle § 24 zákona o vyvlastnění. Rozhodnutí má pouze dvě možné podoby, buď se žádosti vyhoví, nebo se zamítne. [193]

6.8.1 Rozhodnutí o zamítnutí žádosti vyvlastnění

Na základě § 24 odst. 1 zákona o vyvlastnění bude rozhodnutím vyvlastnění zamítnutí v případě, že nebudou prokázány podmínky, jejichž splnění bylo pro vyvlastnění klíčové. Žádost vyvlastňovací úřad zamítne do 30 dnů ode dne konání ústního jednání.[194] K určení této lhůty došlo až novelou provedenou zákonem č. 403/2020 Sb., účinná byla od 1.1.2021. Před vydáním novely nebyla lhůta v zákoně stanovena, hlavním důvodem jejího přijetí byla především snaha o urychlení vyvlastňovacího řízení.[195] Pokud se jedná o nemovitost, která je zapsána v katastru nemovitostí, musí vyvlastňovací úřad oznámit zamítnutí žádosti katastrálnímu úřadu, který bezodkladně učiní výmaz poznámky z evidence. Dále má vyvlastnitel povinnost nahradit vyvlastňovanému škodu, která mu vznikla v souvislosti s podáním žádosti. [196]

6.8.2 Rozhodnutí o vyvlastnění

Pokud vyvlastňovací úřad dospěje k závěru, že podmínky vyvlastnění byly splněny, rozhodne do 30 dnů ode dne konání ústního jednání.[197] Rozhodnutí obsahuje dva výroky, a to výrok o vyvlastnění práv k pozemku nebo stavbě a výrok o náhradě za vyvlastnění. Součástí rozhodnutí musí být také odůvodnění rozhodnutí a poučení o opravném prostředku.[198]

Ve výroku o vyvlastnění vyvlastňovací úřad rozhodne o zrušení nebo omezení práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě. Dále může rozhodnout o omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě zřízením věcného břemene ve prospěch vyvlastnitele. A nejzávažnější zásahem je samozřejmě úplné odnětí vlastnického práva vyvlastňovaného k pozemku nebo ke stavbě a přechodu na vyvlastnitele. Důležitou součástí výroku je také lhůta, ve které

[193] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 24
[194] Tamtéž § 24 odst. 1
[195] VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění; Liniový zákon: komentář*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2023. xvii, 189 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-926-6. str.90
[196] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 24 odst. 1
[197] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 24 odst. 2
[198] VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění; Liniový zákon: komentář*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2023. xvii, 189 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-926-6. str. 90

je vyvlastnitel povinen zahájit uskutečňování účelu vyvlastnění, přičemž tato lhůta nesmí překročit dva roky od právní moci rozhodnutí. [199]

Jak již víme, obligatorní součástí rozhodnutí je také výrok o náhradě za vyvlastnění. Vyvlastňovací úřad stanoví výši náhrady pro vyvlastňovaného, jakož i oprávněného z věcného břemene. Vyvlastniteli je dána lhůta na zaplacení, avšak ta nesmí překročit lhůtu 60 dnů. [200]

Vzhledem k tomu, že se vyvlastněním odnímají nebo omezují práva jedné osoby a zakládají se osobě jiné, je velice podstatné, aby bylo rozhodnutí oznámeno písemnou podobou. Přímo zákon o vyvlastnění stanoví, že rozhodnutí nelze oznámit ústním vyhlášením.[201]

6.9 Odvolání

Řádným opravným prostředkem vůči rozhodnutí o vyvlastnění je odvolání. Podané odvolání proti výroku o vyvlastnění má odkladný účinek i na ostatní výroky rozhodnutí o vyvlastnění. Vůči celému rozhodnutí má suspenzivní účinek, rozhodnutí nenabude právní moci. V případě, kdy odvolání směřuje pouze proti výroku o náhradě za vyvlastnění, nemá odkladný účinek vůči ostatním částem rozhodnutí o vyvlastnění.[202] O odvolání rozhoduje místně příslušný krajský úřad, který rozhodnutí přezkoumává pouze z důvodů, které jsou uvedeny v podaném odvolání. Rozhodnutí v celém rozsahu je možné pouze v případě, kdy si to vyžaduje veřejný zájem. Když krajský úřad shledá napadené rozhodnutí za nesprávné či v rozporu se zákonem, napadané rozhodnutí nebo jeho část:

- zruší a řízení zastaví
- zruší a věc vrátí k novému projednávání vyvlastňovacímu úřadu
- nebo ho změní[203]

Krajský úřad nemůže změnit výrok o náhradě v neprospěch vyvlastňovaného. Pokud i přesto dospěje k názoru, že by náhrada měla být nižší než je stanovena výrokem, musí rozhodnutí zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení vyvlastňovacího

[199] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 24 odst. 3
[200] Tamtéž § 24 odst. 4
[201] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 25 odst. 1
[202] Tamtéž § 25 odst. 2
[203] VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění; Liniový zákon: komentář*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2023. xvii, 189 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-926-6. str. 98

úřadu. Vyšší náhrada je naopak v pořádku a musí dojít k dorovnání rozdílu do třiceti dnů od právní moci rozhodnutí.[204]

6.10 Zrušení vyvlastnění

§ 26 odst. 1 stanoví tři podmínky, za kterých je možné zrušit rozhodnutí o vyvlastnění. Ke zrušení dojde v první řadě tehdy, pokud vyvlastnitel nezaplatil vyvlastňovanému náhradu za vyvlastnění, a to ani 30 dnů po lhůtě, ve které měla být náhrada poskytnuta. Lhůta uhrazení náhrady za vyvlastnění je stanovena vyvlastňovacím úřadem v rozhodnutí o vyvlastnění. Nesmí být však delší než 60 dnů od právní moci rozhodnutí o vyvlastnění.[205]

Další případ, kdy je možné zrušit rozhodnutí o vyvlastnění nastane, jestliže vyvlastnitel nezačal v určené lhůtě uskutečňovat účel, pro který bylo vyvlastnění provedeno. Lhůtu opět stanoví vyvlastňovací úřad, je možné ji jednou na žádost vyvlastnitele prodloužit. Děje se tak pouze pokud jsou zde důvody hodné zvláštního zřetele.[206]

Posledním důvodem pro zrušení rozhodnutí o vyvlastnění je skutečnost, že bylo zrušeno nebo pozbylo platnosti rozhodnutí o povolení záměru nebo rámcové povolení podle stavebního zákona, na jehož základě byl daný pozemek nebo stavba určen k účelu, pro který bylo provedeno vyvlastnění.[207]

V případě, že je naplněna alespoň jedna z výše uvedených podmínek, nerozhoduje o zrušení vyvlastnění vyvlastňovací úřad z úřední povinnosti. Nýbrž ke zrušení rozhodnutí o vyvlastnění dochází vždy pouze na základě žádosti vyvlastňovaného. Pokud bylo vyvlastnění zrušeno, je vyvlastnitel povinen nahradit vyvlastňovanému škodu a jinou újmu, která mu vznikla v souvislosti s vyvlastněním.[208]

6.11 Projednání vyvlastnění v řízení před soudem

V případě, že jsou vyčerpány řádné opravné prostředky, je možné rozhodnutí o vyvlastnění soudně přezkoumat. Možnost soudního přezkumu rozhodnutí, které je vydáno správním orgánem, nám zaručuje Evropská úmluva o ochraně lidských

[204] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 25 odst. 4
[205] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 26 odst. 1
[206] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 26 odst. 1
[207] Tamtéž
[208] Tamtéž § 27

práv a základních svobod. Podle čl. 6 odst. 1 má každý právo, aby byla jeho záležitost spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, který následně rozhodne o civilních právech a závazcích.[209] Výrok o vyvlastnění lze přezkoumat správními orgány v rámci řízení žaloby proti rozhodnutí správního orgánu. Výrok o náhradě lze projednat v občanském soudním řízení, kdy příslušný je v prvním stupni krajský soud, žaloba musí být podána do 30 dnů od právní moc rozhodnutí, zmeškání této lhůty není možné prominout. V případě, že je zrušen výrok podle § 24 odst. 3 (výrok o vyvlastnění), pozbývá platnosti i výrok podle § 24 odst. 4 (výrok o náhradě). [210]

Pokud soud přezkoumává výši náhrady, musí vzít v úvahu všechny možné okolnosti, aby došel k náhradě, která bude spravedlivá. Přímo v zákoně jsou uvedená určitá kritéria, při jejichž splnění je možné náhradu za vyvlastnění navýšit.

Kromě náhrad, které jsou uvedené v § 10 lze tedy vyvlastňovanému poskytnout:[211]

a) *částku v maximální výši 40 % z ceny stanovené podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 10 odst. 4 a 5 za zmírnění tvrdosti vyvlastnění, zohledňující i délku vlastnictví pozemku nebo stavby více než 15 let od nabytí za úplatu,*
b) *částku v maximální výši 10 % z ceny stanovené podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 10 odst. 4 a 5 v případě polohy pozemku nebo stavby v zastavěném území,*
c) *částku v maximální výši 10 % z ceny stanovené podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 10 odst. 4 a 5 v případě polohy pozemku nebo stavby v území se zvláštní architektonickou hodnotou, případně se zvláštní historickou hodnotou, nebo*
d) *částku v maximální výši 20 % z ceny stanovené podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 10 odst. 4 a 5 v případě významu pozemku nebo stavby pro podnikatelskou činnost.[212]*

[209] Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících čl. 6 odst. 1
[210] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 28 odst. 1, odst. 2
[211] Tamtéž § 28 odst. 3
[212] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) § 28 odst. 3

ZÁVĚR

Právo vlastnit majetek je v dnešní době jedním z nezadatelných a nezcizitelných lidských práv. V České republice je garantováno Ústavou a Listinou základních práv a svobod, která je součástí našeho ústavního pořádku.

V úvodu své práce kladu důraz na seznámení čtenáře se základními pojmy, které by měly napomoci pochopení problematiky vyvlastnění. Rozebírám zde pojem vlastnictví, vyvlastnění, dále se též věnuji věcným břemenům, subjektům vyvlastnění, mezi které řadíme vyvlastňovaného a vyvlastnitele či pojmu veřejný zájem, který ač je hojně využíván nemá svou legální definici, a proto ho řadíme do skupiny neurčitých právních pojmů. Úzce se zde věnuji i předmětu vyvlastnění.

Druhá kapitola pojednává o historii vyvlastnění. V této části práce se věnuji konfiskacím, které spočívaly v propadnutí majetku ve prospěch státu, avšak bez náhrady. S tímto institutem se setkáváme již v římském právu či středověkém lenním systému. Na našem území byl pojem konfiskace spojován s tresty za zločiny spáchané proti panovníkovi. Není tedy překvapením, že mezi nejvýraznější zločiny této doby řadíme ty, kterých se dopustili účastníci stavovského odboje. V této kapitole jsem se věnovala také konfiskaci nepřátelského majetku. Tyto konfiskace nastaly po válce a považujeme je za nejzávažnější zásahy státu do vlastnických práv v našich dějinách. S tímto obdobím je nutné spojit také dekrety, které byly vydávány prezidentem republiky Edvardem Benešem. Dále se dostáváme ke kauze Lex Schwarzenberg a speciálnímu zákonu č. 143/1947 Sb., na jehož základě došlo k vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů. V prvé řadě jsem tento rod představila a následně se věnovala velice zvláštnímu a uspěchanému přijetí protiústavního zákonu. Bohužel tato majetková křivda nebyla nikdy napravena a z majetku hlubocké větve Schwarzenbergů byla navrácena pouze rodová hrobka v Třeboni. Tato kauza mne osobně velice zaujala a přišlo mi vhodné její zařazení do této práce. Součástí této kapitoly jsou taktéž znárodňovací dekrety a v neposlední řadě také privatizace a restituce.

Další kapitola je věnována podmínkám, na jejichž základě je možné provést vyvlastnění. Podmínky jsem rozdělila na ústavní a zákonné a o každé z nich je krátce pojednáno.

Zákon o vyvlastnění v § 3 odst. 1 upravuje jednu z nejdůležitějších podmínek, jež je potřeba stanovení účelu vyvlastnění zákonem. Účely neboli tzv. expropriační tituly najdeme zakotveny v jednotlivých zvláštních zákonech. Rozebrala jsem zde několik zákonů, v nichž se jednotlivé expropriační tituly objevují.

V následující kapitole jsem se pokusila přiblížit současnou právní úpravu vyvlastnění. Představuji zde především zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě, tedy zákon o vyvlastnění. Zaměřila se především na jeho rozdělení do devíti částí. Vymezila jsem zde i další zákony, které s pojmem vyvlastnění pracují.

Poslední kapitola je věnována samotnému procesu vyvlastnění. Ve vyvlastňovacím řízení se postupuje podle zákona o vyvlastnění a jelikož se jedná o zvláštní druh řízení správního, pracovala jsem v této části také se správním řádem. Pozornost věnuji vyvlastňovacím úřadům, které o vyvlastnění rozhodují. Současně se zde zaměřuji i na samotné účastníky řízení či na podmínky, za kterých je možné ustanovit opatrovníka. Dále se dostávám až k samotnému zahájení řízení a k náležitostem, které musí obsahovat žádost o zahájení řízení. Povinnou součást vyvlastňovacího řízení tvoří ústní jednání. Poukáži též na důvody, díky kterým dochází k přerušení, nebo zastavení řízení. Rozeberu i samotné rozhodnutí a odvolání jako řádný opravný prostředek. Dále stanovuji tři podmínky, za kterých je možné zrušit rozhodnutí o vyvlastnění. V případě, že jsou vyčerpány řádné opravné prostředky, je možné rozhodnutí o vyvlastnění soudně přezkoumat a právě o tom pojednává má poslední podkapitola.

Za hlavní cíl této práce považuji seznámení čtenáře s institutem vyvlastnění a nastínění jeho historického vývoje. Věřím, že obsah mé práce splnil stanovený cíl a čtenáři rozšířil znalosti v oblasti vyvlastnění.

RESUMÉ

Téma této bakalářské práce je vyvlastnění. Vyvlastnění je jedním z nejzávažnějších zásahů do vlastnických práv občana. Toto téma je aktuální v současnosti, ale současně tvoří nedílnou a bohatou součást naší historie. Vlastnické právo je v dnešní době zákonem garantováno a je součástí Listiny základních práv a svobod, která je součástí našeho ústavního pořádku. Bakalářská práce je rozdělena do 6 kapitol. První kapitola je věnována základním pojmům, které jsou potřebné k pochopení institutu vyvlastnění. Druhá obsahuje historický vývoj vyvlastnění. Třetí kapitola pojednává o základních podmínkách vyvlastnění a kapitola následující rozebírá jednu z podmínek, je účel vyvlastnění. Další kapitola se věnuje současné právní úpravě. V poslední kapitole je rozebrán celý vyvlastňovací proces. Cílem této práce je seznámit čtenáře s institutem vyvlastnění.

RESUMME

The topic of this bachelor's thesis is expropriation. Expropriation is one of the most serious infringements on citizens' property rights. This topic is currently relevant, but it also constitutes an integral and rich part of our history. Property rights are guaranteed by law today and are part of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, which is a part of our constitutional order. The bachelor's thesis is divided into 6 chapters. The first chapter is dedicated to basic concepts necessary for understanding the institute of expropriation. The second chapter contains the historical development of expropriation. The third chapter deals with the basic conditions of expropriation, and the following chapter analyzes one of the conditions, which is the purpose of expropriation. The next chapter focuses on the current legal regulation. In the last chapter, the entire expropriation process is examined. The aim of this thesis is to familiarize the reader with the institute of expropriation.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

- VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění; Liniový zákon: komentář*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2023. xvii, 189 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-926-6.

- HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xi,190 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4.

- JANDERKA, Karel. *Zákon o vyvlastnění: poznámkové vydání*. Praha: Linde, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7201-774-4.

- GRYGAR, Tomáš et al. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0.

- HANÁK, Jakub. *Vyvlastnění z enviromentálních důvodů*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 244 s. ISBN 978-80-210-8064-5.

- HORÁK, Ondřej. *Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním: příspěvek k poválečným zásahům do pozemkového vlastnictví v Československu v první polovině dvacátého století*. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. 287 s. Otazníky našich dějin; sv. 19. ISBN 978-80-7277-457-9.

- KUKLÍK, Jan a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. 114 s. ISBN 978-80-87284-25-4.

- PAVLÍČEK, Václav et al. *Benešovy dekrety: sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. 183 s. Ekonomika, právo, politika, č. 18/2002. ISBN 80-86547-11-6.

- KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010. 444 s. 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4.

- KALKUŠOVÁ, Slávka. *Kauza Lex Schwarzenberg: otazníky kolem vyvlastnění majetku hlubocké větve Schwarzenbergů*. Vydání: první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. 179 stran. Monografie. ISBN 978-80-7418-297-6.

- VALENTOVÁ, Vendulka. *Vývoj české veřejné správy do roku 1989*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2021. 206 stran. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-843-3.

- KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. xxxvi, 549 stran. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-919-8.

- DOHNAL, Vítězslav. *Vyvlastnění a ochrana vlastnického práva*. Brno: Ekologický právní servis, [2001]. 30 s. ISBN 80-902570-2-X.

- AMBRUSOVÁ, Eva a ŠROMOVÁ, Eva. *Vyvlastňovací řízení od A do Z: podrobné příklady a postupy, zákon o vyvlastňování, výňatky ze souvisejících právních předpisů*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 231 s. Právo. ISBN 978-80-7263-554-2.

Elektronické zdroje

- Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organisací a ústavů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-5

- Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-12

- Dekret presidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-28

- Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-108

- Dekret presidenta republiky č. 50/1945 Sb., o opatřeních v oblasti filmu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-50

- Dekret presidenta republiky č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-100

- Dekret presidenta republiky č. 101/1945 Sb., o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-101

- Dekret presidenta republiky č. 102/1945 Sb., o znárodnění akciových bank. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-102

- Dekret presidenta republiky č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-103

- HAVEL, Jiří. *ATLAS TRANSFORMACE* [online]. 2010, 2008-2010 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z:http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/p/privatizace/2-privatizace.html

- OPPELT, Robert. Komunismus skončil, znárodnění trvá. Šlechta se dodnes soudí o majetek. *IDNES.cz* [online]. Praha, 2019 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/slechta-majetek-znarodneni-restituce-karel-schwarzenberg-30-let-svobody-kauzy-a-afery.A190624_485071_domaci_elka

- RIGEL, JUDr. Bc. Filip a JUDr. Stanislav KADEČKA. *Výkon státní správa - kompetence, odpovědnost* [online]. Brno, 2009 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: www.mvcr.cz/odk2/soubor/vykon-statni-spravy-kompetence-pdf.aspx

Právní předpisy

Zákon č. 946/1811 Sb., Obecný zákoník občanský

Zákon č. 215/1919 Sb., o zabrání velkého majetku pozemkového (záborový zákon)

Zákon č. 568/1919 Sb., o trestání válečné lichvy

Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky

Zákon č. 329/1920 Sb., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (náhradový zákon)

Zákon č. 50/1923 Sb., o ochraně republiky

Zákon č. 131/1936 Sb. o ochraně státu

Zákon č. 143/1947 o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou

Zákon č. 46/1948 Sb. o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě)

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 20/1987 Sb., zákon České národní rady o státní památkové péči

Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd.

Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny

Č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 243/1992 Sb., zákon České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

Zákon č. 266/1994 S. o drahách

Zákon č. 13/1997 S., o pozemních komunikacích

Zákon č. 189/1999 Sb. o nouzových rezervách ropy

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)

Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon)

Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a změně některých zákonů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

Zákon č. 283/2021 Sb., Stavební zákon